

Het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied IJsselmeer

Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied IJsselmeer

Artikel 1 Aanwijzing IJsselmeer - Habitatrichtlijngebied

1. Als speciale beschermingszone als bedoeld in artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen, overeenkomstig de in de bijlage Gebiedsbegrenzingsen bij dit besluit aangegeven geometrische begrenzing, het gebied IJsselmeer.
2. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje (*)):

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara spp.</i> vegetaties
H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7140	Overgangs- en trilveen

3. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje (*)):

H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1318	Meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>)
H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)
H1903	Groenknolorchis (<i>Liparis loeselii</i>)

Artikel 2 Aanwijzing IJsselmeer - Vogelrichtlijngebied

1. Als speciale beschermingszone als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU L 20)¹ wordt aangewezen, overeenkomstig de in de bijlage Gebiedsbegrenzingsen bij dit besluit aangegeven geometrische begrenzing, het gebied IJsselmeer.
2. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:

A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus columbianus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)

¹ Dit betreft een geconsolideerde versie van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979, inclusief wijzigingen die sindsdien op de richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

A132 Kluut (*Recurvirostra avosetta*)

A140 Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)

A151 Kemphaan (*Philomachus pugnax*)

A177 Dwergmeeuw (*Larus minutus*)

A190 Reuzenster (*Sterna caspia*)

A193 Visdief (*Sterna hirundo*)

A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)

3. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:

A005 Fuut (*Podiceps cristatus*)

A017 Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

A039 Toendrarietgans (*Anser serrirostris*)

A040 Kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*)

A041 Kolgans (*Anser albifrons*)

A043 Grauwe gans (*Anser anser*)

A048 Bergeend (*Tadorna tadorna*)

A050 Smient (*Anas Penelope*)

A051 Krakeend (*Anas strepera*)

A052 Wintertaling (*Anas crecca*)

A053 Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

A054 Pijlstaart (*Anas acuta*)

A056 Slobeend (*Anas clypeata*)

A059 Tafeleend (*Aythya ferina*)

A061 Kuifeend (*Aythya fuligula*)

A062 Topper (*Aythya marila*)

A067 Brilduiker (*Bucephala clangula*)

A070 Grote zaagbek (*Mergus merganser*)

A125 Meerkoeft (*Fulica atra*)

A137 Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)

A156 Grutto (*Limosa limosa*)

A160 Wulp (*Numenius arquata*)

A292 Snor (*Locustella luscinioides*)

A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Artikel 3 Aanwijzing Natura 2000-gebied IJsselmeer

1. Deze aanwijzing gaat vergezeld van een nota van toelichting met bijlagen, die integraal deel uitmaakt van deze aanwijzing.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied IJsselmeer.

Artikel 4 Exclaveringsformule

1. Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting wordt afgeweken. Hiervoor gelden de peildata, genoemd in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt verstaan onder:
 - a. bebouwing: één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;
 - b. bouwwerk: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die direct of indirect met de grond is verbonden of direct of indirect steun vindt in of op de grond;
 - c. gebouw: bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;
 - d. erven: onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen;
 - e. tuinen: in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons, of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving en veelal, omheind zijn door middel van een afrastering, schutting, muur of haag of geheel of gedeeltelijk zijn omgeven door een sloot;
 - f. verhardingen: kunstmatige verhardingen zoals verharde wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen met inbegrip van in wegen liggende bruggen en duikers en de tot wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
 - g. hoofdspoorweg: op grond van artikel 2 van de spoorwegwet als hoofdspoorweg aangewezen spoorweg. Voor de begrenzing langs hoofdspoorwegen geldt artikel 3.5 van het omgevingsbesluit (beperkingengebied hoofdspoorweginfrastructuur).

Artikel 5 Instandhoudingsdoelstellingen Habitatrichtlijn: habitattypen en soorten

1. De instandhoudingsdoelstellingen van de natuurlijke habitattypen, bedoeld in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.3 van de nota van toelichting.
2. De instandhoudingsdoelstellingen voor de soorten, bedoeld in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.4 van de nota van toelichting.

Artikel 6 Instandhoudingsdoelstellingen Vogelrichtlijn: broedvogels en niet-broedvogels

1. De instandhoudingsdoelstellingen voor de broedvogels van de soorten, bedoeld in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.5 van de nota van toelichting.
2. De instandhoudingsdoelstellingen voor niet-broedvogels van de soorten, bedoeld in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.6 van de nota van toelichting.

Bijlage Nota van toelichting

1. INLEIDING

Het gebied IJsselmeer is aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (hierna Habitatrichtlijn) en als speciale beschermingszones in het kader van Richtlijn 2009/147/EG van het Europese Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (hierna Vogelrichtlijn). Tezamen vormen deze speciale beschermingszones het Natura 2000-gebied IJsselmeer. Het besluit bevat de begrenzing en de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.

Artikel 1 van het besluit regelt de aanwijzing van het gebied onder de Habitatrichtlijn en refereert voor de begrenzing van dit gebied naar de bijlage Gebiedsbegrenzingsen. Daarnaast worden de habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn en refereert voor de begrenzing van dit gebied naar de bijlage Gebiedsbegrenzingsen. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

Artikel 3 van het besluit introduceert de nota van toelichting en benadrukt dat het besluit niet te lezen is zonder de nota van toelichting. Daarnaast wordt in dit deel van het besluit het Natura 2000-gebied IJsselmeer gevormd uit het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied.

Artikel 4 van het besluit regelt de uitgezonderde delen van de in artikel 1 en artikel 2 aangewezen gebieden.

Artikel 5 en artikel 6 van het besluit bepalen dat er voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen verwezenlijkt dienen te worden. De doelstelling van artikel 5 heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde soorten en habitattypen. De soorten en habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden in 2003. De doelstelling van artikel 6 heeft betrekking op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende begrenzing toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent.

In hoofdstuk 5 worden de algemene instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd en worden de specifieke instandhoudingsdoelstellingen, genoemd in artikel 5 en 6, nader toegelicht. Er wordt aangegeven in welke richting de habitattypen en soorten zich zullen moeten ontwikkelen.

Bij de nota van toelichting is een bijlage A gevoegd met illustraties van grenswijzigingen indien van toepassing; die illustraties laten zien welke terreindelen na de eerste aanwijzing zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Anders dan de andere bijlage bij de toelichting maakt bijlage A geen integraal onderdeel uit van dit besluit, aangezien er sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet enkel nog rechten worden verleend aan de geometrische begrenzing.

Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en van de toewijzing van en wijzigingen in de instandhoudingsdoelstellingen.

Er is een appendix toegevoegd aan dit besluit waarin een toelichting wordt gegeven op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer gebruikt zijn. Deze paragrafen komen uit de nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Artikel 1 van dit besluit voorziet in de aanwijzing van het gebied IJsselmeer als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Friese IJsselmeerkust" en onder nummer NL1000002 op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio is geplaatst. Het gebied is aangewezen voor één prioritaire habitatsoort in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Artikel 2 van dit besluit voorziet in de aanwijzing van het gebied IJsselmeer als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Het gebied is op 6 mei 1998 (DN.981308) onder de naam "Friese IJsselmeerkust" en op 24 maart 2000 (N/2000/333) onder de naam "IJsselmeer" aangewezen. Bij de Europese Commissie zijn de gebieden Friese IJsselmeerkust en IJsselmeer bekend onder nummer NL9803028.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Sinds het Natura 2000-aanwijzingsbesluit van 23 december 2009 zijn de speciale beschermingszones samengevoegd tot één Natura 2000-gebied: IJsselmeer (landelijk gebiedsnummer 072).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en leefgebieden van Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (artikel 5, artikel 6 en hoofdstuk 5) en de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³. Voor de beschrijving van de grutto als broedvogel is tegelijkertijd met de publicatie van het wijzigingsbesluit van 2025 een profiel gepubliceerd.

Het Natura 2000-gebied IJsselmeer ligt in de provincies Flevoland, Fryslân en Noord-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Súdwest-Fryslân, De Fryske Marren, Dronten, Lelystad, Noord-oostpolder, Urk, Enkhuizen, Medemblik en Hollands Kroon.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het IJsselmeer in zijn huidige vorm is ontstaan door afsluiting van de voormalige Zuiderzee door de aanleg van de Afsluitdijk, voltooid in 1932, de aanleg van de IJsselmeerpolders (voltooid in 1968) en tenslotte van de Houtribdijk, voltooid in 1976. Na de aanleg van de Afsluitdijk is het water binnen enkele maanden verzoet, en sindsdien ontbreekt een brakke overgangszone naar de zee. De faunagemeenschappen verdwenen binnen enkele jaren en werden vervangen door een zoetwater gemeenschap met twee in de voedselketen cruciale sleutelsoorten: de driehoeksmossel en de spiering.

Het grootste deel van het water wordt aangevoerd door de IJssel. Het mondingsgebied is meer dynamisch met geulen tot 7 meter diep en grotendeels zandig sediment. Het doorzicht wordt voor een groot deel bepaald door algen en is in het algemeen relatief hoog. Het waterpeil is gefixeerd, maar door het grote oppervlak van het meer kan de wind echter een aanzienlijke scheefstand (orde grootte van een meter) veroorzaken die tevens resulteert in een zekere peildynamiek.

Het gebied heeft een weids en open karakter en de kusten vormen op veel plaatsen een afwisselende overgang naar het binnenland. Ten zuiden van Mirns ligt een klifkust. Verder is er langs de Friese kust (voormalig intergetijdengebied) sprake van substantiële ondieptes met waterplanten en buitendijkse

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

slikken en platen. De buitendijkse kweldergebieden hebben zilte en brakke milieus. In de natte terreindelen treedt moerasvorming op in de vorm van biezenstroken. Op de overgang van water en land en op de laagliggende delen van de oude platen komt rietland voor. Bij verdere successie verruigt het rietland en vindt opslag van wilg plaats. Vooral op de hogere delen ontwikkelen zich struwelen en bos. De graslanden zijn soortenrijk, vooral op kalkrijk vochtig substraat.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

IJsselmeer behoort tot het Natura 2000-landschap “Meren en Moerassen”.

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁴.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁵.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten, voor zover het gaat om de soorten die in het besluit van 2009 waren aangewezen (en dus niet om de grutto als broedvogel waarvoor het gebied in 2025 is aangewezen). Het IJsselmeer is aangewezen als Vogelrichtlijngebied onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer met plaatselijk moerassige oeverzones dat als geheel het leefgebied vormt van een aantal in artikel 4 van de richtlijn bedoelde vogelsoorten.

Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met de Vogelrichtlijngebieden Waddenzee, Ketelmeer & Vossemeer en Markermeer, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten⁶.

3.3 Geometrische begrenzing en oppervlakte

De geometrische begrenzing van het Natura 2000-gebied IJsselmeer is weergegeven in de bij dit besluit behorende bijlage Gebiedsbegrenzingsen. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Het betreft een samenvoeging van het Vogelrichtlijngebied Friese IJsselmeerkust (1998), het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer (2000) en het gelijknamige Habitatrichtlijngebied. Globaal wordt het gebied in het noorden begrensd door de Afsluitdijk, in het oosten door de waterkerende dijken van de Friese IJsselmeerkust, de polderdijk Noord-oostpolder, Ketelbrug en de polderdijk Oostelijk Flevoland, in het zuiden door de Houtribdijk en in het westen door het vasteland (dijk) van Noord- Holland. De buitendijkse gebieden De Ven bij Enkhuizen en De Vooroever bij Wervershoof maken onderdeel uit van het gebied. Dat geldt ook voor een deel van polder Workumer Nieuwland bij Hylpen (Hindeloopen) en een deel van de Schuilenburger Polder bij Koudum. Tot het Habitatrichtlijngebied behoren globaal de buitendijkse delen van de Friese IJsselmeerkust noordelijk van Hylpen. Bij Hylpen is ook een deel van de (binnendijks gelegen) Polder Workumer Nieuwland begrensd.

Het Natura 2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van ongeveer 113.340 ha, waarvan ongeveer 2.440 ha onder beide richtlijnen is aangewezen. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met in de geometrische begrenzing, tekstueel uitgesloten delen (zie artikel 4 en hierna).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, tuinen, erven, verharding en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied,

⁴ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁵ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁶ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

tenzij daarvan in deze paragraaf wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied) zoals die omschreven zijn in artikel 4. Daar waar de geometrische begrenzing en de exclaveringsformule niet overeenstemmen, is de exclaveringsformule doorslaggevend.

Voor de toepassing van de begrenzing en de exclaveringsformule van artikel 4 gelden er peildata:

- 6 mei 1998 en 24 maart 2000 voor de gebiedsdelen die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied.

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en van het Vogelrichtlijngebied zijn op technische punten verbeterd (2009):

Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁷, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op enkele punten aangepast (2009) (zie bijlage A):

- Het noordelijkste deel van het recreatiestrand It Soal bij Workum (circa 2 ha) is evenals de rest van het strand buiten de begrenzing gebracht omdat het geen betekenis heeft voor de watervogels waarvoor het gebied is aangewezen.
- Terrein met bebouwing en verhardingen (11 ha) in de voormalige werkhaven Oude Zeug (Wieringermeer) is buiten de begrenzing gebracht omdat het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer in de oorspronkelijke aanwijzing is beperkt tot open water en oeverzones.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op enkele punten aangepast (2009):

- De begrenzing is afgestemd op die van de deelgebieden Makkumer Noordwaard, Zuidwaard, Kooiwaard en Workumer buitenwaard van het (voormalig) natuurmonument Friese IJsselmeerkust en op die van het (voormalig) natuurmonument Stoencckherne. Het buitendijkse deel van het deelgebied Bocht van Molkwerum is aan de begrenzing onttrokken omdat de oeverzone en het open water geen betekenis hebben voor de habitatwaarden waarvoor het gebied wordt aangewezen. Dit gebied blijft deel uitmaken van het Vogelrichtlijngebied. Het aangrenzende binnendijkse deel van dit deelgebied was reeds voor de aanmelding komen te vervallen als deel van het Habitatrichtlijngebied (zie Reactiedocument (2004)⁸).

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In artikel 1 en 2 is een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied ontleent. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen⁹. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en (vogel)soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie artikel 5, artikel 6 en hoofdstuk 5).

In paragraaf 4.3 wordt vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing.

⁷ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

⁸ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument Aanmelding Habitatrichtlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁹ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze nota van toelichting.

H1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) Verkorte naam Schorren en zilte graslanden
betreft het subtype:	
H1330B	Schorren en zilte graslanden (<i>binnendijks</i>)
H3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische <i>Chara spp.</i> vegetaties Verkorte naam Kranswierwateren
H3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i> Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones Verkorte naam Ruigten en zomen
betreft de subtypen:	
H6430A	Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)
H6430B	Ruigten en zomen (<i>harig wilgenroosje</i>)
H7140	Overgangs- en trilveen Verkorte naam Overgangs- en trilvenen
betreft het subtype:	
H7140A	Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹¹)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau.

Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze nota van toelichting.

H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1318	Meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>)
H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

¹¹ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

H1903

Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus columbianus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A132	Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
A140	Goudplevier (<i>Pluvialis apricaria</i>)
A151	Kemphaan (<i>Philomachus pugnax</i>)
A177	Dwergmeeuw (<i>Larus minutus</i>)
A190	Reuzenster (<i>Sterna caspia</i>)
A193	Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)
A197	Zwarte stern (<i>Chlidonias niger</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A039	Toendrarietgans (<i>Anser fabalis</i> ssp. <i>rossicus</i>)
A040	Kleine rietgans (<i>Anser brachyrhynchus</i>)
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Gauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A048	Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)

A062	Topper (<i>Aythya marila</i>)
A067	Brilduiker (<i>Bucephala clangula</i>)
A070	Grote zaagbek (<i>Mergus merganser</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A137	Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)
A292	Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzingen als Vogelrichtlijngebied (1998 en 2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze nota van toelichting.

4.3 Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de “vijf belangrijkste gebieden” geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van “drie belangrijkste gebieden” per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹² geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden” en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van “vijf belangrijkste gebieden” per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹³. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁴. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in IJsselmeer ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H3150	5	4	ca. 4.000	A1 (15-30%)	B1 (2-6%)	nee

- Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: “behorend tot de X belangrijkste gebieden” voor het betreffende habitatype.
- Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor het habitatype is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was.)

¹² Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹³ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹⁴ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de “vijf belangrijkste gebieden” geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹⁵ geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden”. Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁶. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁷. In de onderstaande tabel zijn de habitatsoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitatsoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in IJsselmeer ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H1340	Noordse woelmuis	10	10	621	-	C (<2%)	ja

- Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: “behorend tot de X belangrijkste gebieden” voor de betreffende soort.
- Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor de soort is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin deze soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km²).
- Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied IJsselmeer (aangemeld als Friese IJsselmeerkust) is bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en de leefgebieden van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) is in de vorm van fonteinkruidvelden (overwegend schedefonteinkruid) aanwezig in de ondiepe delen van de Friese IJsselmeerkust tussen de Afsluitdijk en Workum.

Het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A) komen voor langs de Friese IJsselmeerkust in delen van het gebied die onder de Habitatrichtlijn zijn aangewezen, in het noorden in de Makkumer Noordwaard.

Een deel van de oevers en randen van de buitendijkse gebieden langs de Friese IJsselmeerkust bestaat uit ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B). Het gaat om zowel de natte, langs de oever gelegen ruigtes als om de drogere, op de hoger gelegen delen van de buitendijkse terreinen gelegen randen van riet en rietruigtes. Langs de oevers vormen zij de overgang van kale, zandige oevers (met schelpenbanken) naar de hoge delen.

De groenknolorchis (H1903) heeft een groeiplaats op de Makkumer Noordwaard. De noordse woelmuis (H1340) is recent vastgesteld in de Makkumer Noordwaard en de Workumer buitenwaard, maar komt vermoedelijk ook voor in de Zuidwaard en de Kooiwaard. Daarnaast fungeert het gebied als foerageergebied van meervleermuizen (H1318) afkomstig uit kraamkolonies en verblijfplaatsen in Friesland, die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven (zie ook paragraaf 5.4) en 's nachts boven het open water langs de Friese IJsselmeerkust foerageren. De rivierdonderpad (H1163) komt algemeen en verspreid in het IJsselmeer voor, met name op kunstmatig substraat (onder andere basaltblokken).

¹⁵ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹⁶ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprink (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

¹⁷ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitatypes en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitatypes en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

Niet alle instandhoudingsdoelstellingen zijn in dit aanwijzingsbesluit gekwantificeerd (daarvoor moet een habitatkaart of beheerplan worden geraadpleegd). In die gevallen is het voor het bepalen van wat in de instandhoudingsdoelstellingen onder “behoud” dan wel “uitbreiding” of “verbetering” moet worden verstaan belangrijk te weten wat de referentiesituatie (of “nulsituatie”) is waarmee deze termen moeten worden vergeleken. Dat is eveneens van belang voor het handhaven van het verslechteringsverbod. De situatie ten tijde van het publiceren van een aanwijzingsbesluit is bepalend voor wat onder “behoud” moet worden verstaan en vanaf welk niveau “uitbreiding” en “verbetering” nagestreefd moet worden. De instandhoudingsdoelstellingen die niet geconcretiseerd zijn moeten dus zó begrepen worden, dat het behoudsniveau van de habitatypes en soorten betrekking heeft op oppervlakte en kwaliteit, respectievelijk omvang en kwaliteit leefgebied en omvang populatie, zoals aanwezig op de datum van aanwijzen. Dit is tevens het niveau van waaraf “uitbreiding” en “verbetering” nagestreefd moet worden. Voor specifiek de grutto geldt 2025 als referentiedatum, aangezien in dat jaar voor de soort een nieuwe en een aangepaste instandhoudingsdoelstelling zijn opgenomen.

Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van “behoud” of “uitbreiding” van de oppervlakte en van “behoud” of “verbetering” van de kwaliteit wordt gegeven.

Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied¹⁸. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort, waarvan het populatiedoel niet is geconcretiseerd met een getal, is altijd in de vorm van “behoud” of “uitbreiding” van de omvang van het leefgebied en van “behoud” of “verbetering” van de kwaliteit van het leefgebied voor “behoud” of “uitbreiding” van de populatie. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een vogelrichtlijnsoort waarbij het populatiedoel is geconcretiseerd met een getal is het doel in de vorm van “behoud” of “uitbreiding” van de omvang van het leefgebied en van “behoud” of “verbetering” van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een geconcretiseerde populatieomvang¹⁹. In deze formulering wordt er met de woorden “voor” of “met een draagkracht voor” een koppeling aangebracht tussen de doelcomponent leefgebied en de doelcomponent populatie. Dat heeft zijn oorzaak in het feit dat maatregelen in de regel aangrijpen op het leefgebied van de soort en niet op de soort zelf (het directe effect op het leefgebied werkt via het leefgebied indirect door op de soort). Dat laat echter onverlet dat ook de

¹⁸ Bij niet-broedvogels wordt daarbij (voor zover bekend) onderscheid gemaakt tussen het leefgebied voor een foeragerende populatie en voor een slapende populatie, omdat de aantallen van die populaties verschillend zijn en omdat het leefgebied voor foerageren en slapen verschillend kan zijn.

¹⁹ Voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en actuele aantallen voor vogels is de volgende afrondingssystematiek gebruikt: 1-20 = niet afronden, 21-100 = afronden op vijftallen, 100-1.000 = afronden op tientallen, >1.000 = afronden op honderdtallen.

populatieomvang tot de instandhoudingsdoelstelling behoort en niet slechts van ondergeschikt of indicatief belang is²⁰.

In bijlage B.4 van deze nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per (vogel)soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen²¹ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelen-document (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H1330	Schorren en zilte graslanden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype komt binnendijks voor op enkele kleine plekken in de Polder Het Workumer Nieuwland. Het resterende vegetatietype is afhankelijk van de in het verleden ontstane zilte omstandigheden. Behoud van het type is afhankelijk van het voortbestaan van die omstandigheden; het is duidelijk dat het niet mogelijk is om zoute kwel verder te bevorderen, omdat de Zuiderzee inmiddels is veranderd in het IJsselmeer.
H3140	Kranswierwateren
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype is met een goede kwaliteit over een grote oppervlakte in het waterdeel van het Habitatrichtlijngebied aanwezig. Behoud is voldoende, omdat uitbreiding ten koste zou kunnen gaan van het behoud van H3150, waar de kranswiervegetatie samen mee voorkomt.
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

²⁰ Uit jurisprudentie blijkt dat hierover misverstanden zijn gerezen. Aanleiding hiervoor was kennelijk de toelichting op pagina 63 van het Natura 2000 doelen-document (Ministerie van LNV, 2006), over de betekenis van de aantallen die voor vogels worden genoemd. Die toelichting wekte kennelijk (ten onrechte) de indruk dat de populatieomvang niet tot de instandhoudingsdoelstelling behoort.

²¹ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze nota van toelichting.

Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitattypen meren met krabbenscheer en fonteinkruiden komt in combinatie met hogere waterplanten in het gebied voor. Waarschijnlijk zal de relatieve bijdrage van het IJsselmeer aan dit habitattypen in de toekomst toenemen. In andere gebieden, waaronder de randmeren, zal namelijk de oppervlakte naar verwachting afnemen wanneer bij verdere verbetering van de waterkwaliteit het habitattypen daar wordt vervangen door kranswierwateren (H3140), een habitattypen dat helder water vereist.
H6430	Ruigten en zomen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i> (subtypen A) en ruigten en zomen, <i>harig wilgenroosje</i> (subtypen B).
Toelichting	Beide subtypen van het habitattypen ruigten en zomen komen in dit gebied voor, maar zijn over het algemeen soortenarm. Subtypen A (<i>moerasspirea</i>) komt overwegend voor met een matige kwaliteit en subtypen B (<i>harig wilgenroosje</i>) met goede kwaliteit.
H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtypen A).
Toelichting	Er zijn restanten van het habitattypen overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (subtypen A) aanwezig, maar de mogelijkheden voor herstel van dit subtypen worden laag ingeschat.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1163	Rivierdonderpad
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	Binnen het IJsselmeer zijn veel waarnemingen van rivierdonderpadden bekend; de soort is de afgelopen decennia sterk toegenomen. Het IJsselmeer is een belangrijk leefgebied voor de soort. Binnen het gebied leeft hij met name op kunstmatig substraat (onder andere basaltblokken).
H1318	Meervleermuis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	Het gebied fungeert als foerageergebied van meervleermuizen die overdag in gebouwen in de wijde omgeving verblijven (actieradius 10 km). Dit betreffen kraamkolonies en verblijfplaatsen langs de Friese kust (onder andere Wervershoof, Andijk, Urk, Lemmer, Bakhuizen, Workum, Koudem, Tjerwerd, Wijckel, Hauwert) en Noord-Hollandse kust (onder andere Robbenoordbos, Abbekerk, Midwoud) van enkele tientallen tot enkele honderden dieren per locatie. Belangrijke vliegroutes naar het IJsselmeer zijn onder andere Van Panhuyskanaal, Workumer Trekvaart, het Zool, Stroomkanaal en Molensloot. Het IJsselmeer levert één van de belangrijkste bijdragen aan het landelijke doel van de meervleermuis binnen het Natura 2000-netwerk.
H1340	*Noordse woelmuis
Doel	Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De noordse woelmuis komt hier slechts in een gering deel van het (potentieel) geschikte leefgebied voor langs de Friese IJsselmeerkust. De soort, die landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert, wordt in Friesland met uitsterven bedreigd. Uitbreiding van het leefgebied is van belang om hier de populatie te herstellen en een levensvatbare populatie te behouden.
H1903	Groenknolorchis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	Er zijn restanten van overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i> (H7140A) aanwezig langs de Friese IJsselmeerkust, waarin ook de groenknolorchis voorkomt. De mogelijkheden voor herstel van de populatie worden zeer laag ingeschat. Behoud van de huidige groeiplaatsen is een flinke opgave, maar op langere termijn worden de perspectieven mogelijk beter.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A017	Aalscholver
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het IJsselmeergebied van ten minste 8.000 paren.
Toelichting	De regionale doelstelling van het IJsselmeergebied heeft betrekking op de volgende gebieden: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 26% en maximaal 78% van het regionale doelniveau van het IJsselmeergebied in het onderhavige gebied. Naast de duizenden aalscholvers die vanuit kolonies in omliggende Natura 2000-gebieden voedsel komen zoeken, is er sinds 1990 ook een kolonie gevestigd binnen de grenzen van het gebied in De Ven bij Enkhuizen. Deze kolonie groeit gestaag en bereikte in 2004 het (voorlopige) maximum van 4.500 paren. Daarmee was het één van de grootste kolonies van Nederland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A021	Roerdomp
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 7 paren (territoria).
Toelichting	Roerdompen broeden verspreid in rietmoerassen en brede (riet)moerasoeveren langs de kust. Jaarlijks worden er 3-9 territoria vastgesteld. De aantallen fluctueren enigszins zonder een eenduidige trend. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Friesland en in mindere mate aan die van Noord-Holland ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A034	Lepelaar
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.
Toelichting	De populatie in dit gebied heeft zich ontwikkeld van 6 broedparen in 1997 tot 51 broedparen in 2006. Het voorlopige maximum was 66 broedparen in 2002. Het gewenste doelniveau is gebaseerd op het vijfjarig gemiddelde van de jaren 1999-2003 van 26,6 broedparen. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A081	Bruine kiekendief
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.
Toelichting.	Langs de Friese IJsselmeerkust is de bruine kiekendief van oudsher een broedvogel. De populatieomvang varieerde tussen 14 broedparen in 1997 en 26 broedparen in 2000 en 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gewenste doelniveau is gelijk aan het vijfjarig gemiddelde van de jaren 1999-2003. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A119	Porseleinhoen
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 18 paren.
Toelichting	Het aantal paren fluctueert sterk door afhankelijkheid van de geschiktheid van het lokale habitat (met name plas-dras moeras en grasland in de vestigingsperiode mei-juni). Gezien de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van een populatie op het recente relatief hoge niveau gewenst. Goede jaren waren 1998 en 2000 met respectievelijk 18 en 17 broedparen. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren. Het betreft een relatief geïsoleerde populatie en er is onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie.
A137	Bontbekplevier
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 13 paren.

Toelichting	De bontbekplevier broedt van oudsher langs de kusten van het IJsselmeer. Na de afsluiting zijn de aantallen sterk teruggelopen, al broeden ze ook tegenwoordig nog op geschikte broedlocaties, in de vorm van rustige, schaars begroeide, zandige, liefst schelpenrijke, of stenige oeverzones. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van een populatie op het relatief hoge niveau gewenst. In het jaar 2000 zijn 13 broedparen geteld. Het gebied heeft een functie in de gedeeltelijke compensatie van het verlies in de Waddenzee waardoor de populatie landelijk stabiel blijft. De populatie vormt een belangrijke stapsteen, maar er is onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie.
A151	Kemphaan
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	De kemphaan is van oorsprong een talrijke broedvogel van vochtige tot natte graslanden met in 1987 nog 42 paren. De populatie is, in lijn met de algehele tendens in Nederland, sterk afgenomen. Sinds 1992 fluctueert het aantal paren sterk met een duidelijk neergaande trend (0-8 paren). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Bij de vaststelling van de hoogte van de draagkracht is rekening gehouden met het gegeven dat delen van het broedgebied langs de Friese IJsselmeerkust niet tot het Natura 2000-gebied behoren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Friesland ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A156	Grutto
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 broedparen.
Toelichting	De grutto broedt al geruime tijd in dit gebied. De populatie heeft een negatieve trend tot een huidige populatie van 20 broedparen. De soort broedt op de buitendijkse gronden van de Friese IJsselmeerkust tussen Makkum en Hindeloopen. Vanwege de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding van de populatie en de negatieve lokale trend is uitbreiding van de populatie (t.o.v. 2025) noodzakelijk. Gezien het landelijke doel voor de populatie, is het belangrijk dat de potentie voor ten minste 30 broedparen wordt benut, door het leefgebied op bestaande locaties te verbeteren en in beperkte mate uit te breiden. Daarvoor is het belangrijk dat de draagkracht van het gebied voortdurend toeneemt, zodanig dat er in 2050 30 paren kunnen broeden. Deze populatieomvang is in 2050 haalbaar. Deze populatieomvang is kleiner dan de omvang die in het verleden is voorgekomen. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie.
A193	Visdief
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3.300 paren.
Toelichting	De visdief is van oudsher een talrijke broedvogel langs de kusten van het IJsselmeer, zowel op platen en eilandjes als op buitendijks grasland. Met de terugval in de landelijke populatie in de jaren zestig namen ook de aantallen in het IJsselmeer af, al was de terugval minder dramatisch dan elders in Nederland. Begin jaren tachtig broedden weer circa 2.000 paren in het gebied (maximaal 2.455 in 1982), waarna een geleidelijke afname inzette tot circa 1.300 paren begin jaren negentig. Na de aanleg van vogeleiland de Kreupel groeide de populatie uit tot ruim 5.000 paren (maximaal 5.380 in 2008), goed voor ruim 25% van de Nederlandse populatie. Deze groei ging deels ten koste van andere broedlocaties in IJsselmeer en Waddenzee. In 2009 zakte het aantal broedparen op de Kreupel weer in tot net onder de 2.000 paren. De laatste tien jaar broedden er jaarlijks gemiddeld 3.338 paren in het IJsselmeer. Het hiervan afgeleide doelniveau van 3.300 heeft betrekking op gunstige jaren, waarbij voldaan wordt aan de voorwaarde dat er voldoende broedgelegenheid aanwezig is op en rond de Kreupel. De aantalsmatige verdeling van de broedkolonies in het IJsselmeer en de Waddenzee lijkt namelijk samen te hangen met aanbod aan ruimte voor nestplaatsen. Vanwege onzekerheid over de bijdrage van de Kreupel aan de totale draagkracht van het hele gebied op langere termijn zal, gelet op de plotselinge afname in 2009, de doelstelling in 2015 worden geëvalueerd. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A292	Snor
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
Toelichting	De meeste paren van de snor broeden op de Makkumerwaarden. Elders langs de Friese en West-Friese kust is slechts een enkel paartje te vinden. Essentieel zijn rietmoerassen en brede (riet)moerasoever met een flink aandeel vitaal waterriet. Goede telgegevens ontbreken voor een groot deel, zodat van de ontwikkeling van deze populatie weinig bekend is. In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 43. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding

	wordt behoud van het leefgebied niet ten doel gesteld aangezien onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om herstel in te schatten. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Friese meren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A295	Rietzanger
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 990 paren.
Toelichting	De rietzanger is langs de Friese IJsselmeerkust van oudsher een broedvogel van rietmoerassen en brede (riet)moerasoeveren, met een zwaartepunt op de Makkumerwaarden. Het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie van 100 paren wordt hier jaarlijks gehaald. Langs de Noord-Hollandse kust is het aantal broedparen geringer. Zij behoren tot de populatie van Noord-Holland-Noord. In de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 990. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding, met betrekking tot het leefgebied en de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005	Fuut
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.200 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen futen zijn van nationale betekenis en waren in de jaren tachtig ook van internationale betekenis. Het IJsselmeer heeft voor de fuut met name functie als foerageergebied en ruigebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland na Grevelingen (voorheen leverde het IJsselmeer de grootste bijdrage) en is vooral van belang in de maanden augustus-oktober (ruiperiode). Voorheen vormde het IJsselmeer een belangrijke ruiconcentratie van circa 10.000 vogels voor de Friese zuidwesthoek, deze populatie is in de loop van de jaren negentig nagenoeg verdwenen. Een nieuwe concentratie heeft zich in de ruitijd ontwikkeld aan de westkant van het meer, met een zwaartepunt ten noorden van Enkhuzen, maar de aantallen zijn aanzienlijk lager (circa 1.000 vogels). De afname komt overeen met die van andere visetende watervogels en is geconcentreerd rond 1992, toen het bestand van de belangrijkste prooi-soort, spiering, afnam. De draagkrachtinschatting is gebaseerd op telgegevens (maandgemiddelden) over de periode juli 1980 tot en met juni 1992. Voor het IJsselmeer geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied, in het bijzonder de beschikbaarheid van spiering als voedsel. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht in de Autonome Neerwaartse Trendstudie IJG (ANT). Deze studie moet antwoord geven op de vraag in hoeverre herstel van de spieringstand realistisch is. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding. Daarom is voor de fuut een verbeterdoelstelling geformuleerd. Indien uit de ANT studie blijkt dat de verbeterdoelen niet realiseerbaar zijn zal deze uitkomst mede beoordeeld worden in de evaluatie van het doelendocument in 2015.
A017	Aalscholver
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.100 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen aalscholvers zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. Het IJsselmeer levert de grootste bijdrage in Nederland. Hoge aantallen komen voor in de maanden maart-oktober. Het gebied is ook van toenemend belang als overwinteringsgebied. Zowel op de lange termijn als recent, is er sprake van een sterke toename. Dat laatste mede als gevolg van de vestiging van een kolonie in De Ven bij Andijk en één op het nieuw aangelegde eiland De Kreupel, die in korte tijd is uitgegroeid tot de grootste kolonie van Nederland. Er is een duidelijke relatie met de populatie van het Markermeer en de Oostvaardersplassen/Lepelaarplassen, die juist in aantal is afgenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A034	Lepelaar
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting	Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Recent is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A037	Kleine zwaan
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 1.600 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.
Toelichting	Aantallen kleine zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het gebied levert als slaappleaats een relatief grote bijdrage. De soort is vooral aanwezig van oktober-december, sterk geconcentreerd langs de Friese kust, waar ze foerageren op waterplanten. Sinds de jaren tachtig is de populatie toegenomen, maar momenteel is bij de foeragerende vogels geen sprake van een duidelijke trend. De landelijke afname van de kleine zwaan (staat van instandhouding matig ongunstig) is deels verbonden aan fluctuaties in de omvang van de internationale populatie en heeft in het IJsselmeergebied mogelijk tevens te maken met concurrentie met andere soorten (knobbelzwaan). Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.
A039	Toendrarietgans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
Toelichting	Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats, het gebied levert als slaappleaats een relatief grote bijdrage. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A040	Kleine rietgans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen kleine rietganzen zijn van grote internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en levert een grote bijdrage als slaappleaatsfunctie voor vogels die onder andere in Friesland foerageren. Het gebied levert als slaappleaats één van de grootste bijdragen in Nederland. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is waarschijnlijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor kwantificering in het doel. De soort is vooral aanwezig van oktober- december, sterk geconcentreerd op de Steile Bank en omgeving die als slaap-/rustplaats worden gebruikt. Aantallen zijn per jaar sterk wisselend, maar het aantalsverloop vertoont een positieve tendens. Er is een relatie met de foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A041	Kolgans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.400 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 19.000 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleaats.
Toelichting	Aantallen kolganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het IJsselmeer is één van de grootste slaappleaatsen voor kolganzen in Nederland. De soort is aanwezig in november-februari, vrijwel uitsluitend langs de (gehele) Friese kust. De populatie is toegenomen, al zijn aantallen foeragerende vogels van jaar op jaar sterk fluctuerend, recent is er geen duidelijke trend. Er is een relatie met de foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A043	Grauwe gans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 580 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. De soort is het hele jaar present, vooral langs de gehele Friese kust en vooroever Andijk. Het aantalsverloop vertoont een sterk positieve trend, ook bij de vogels die in het gebied foerageren. Behoud van de huidige situatie is voldoende

	gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.
A045	Brandgans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.500 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 26.200 (seizoensmaximum) voor het gebied als slaappleats.
Toelichting	Aantallen brandganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Het IJsselmeer is één van de grootste slaappleatsen voor brandganzen in Nederland. De soort is aanwezig van oktober-april, met een accent op februari-april, vlak voor de wegtrek en vrijwel alleen langs de Friese kust. Er is een relatie met foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Het aantalsverloop vertoont een positieve trend met een sterke toename in maart en april. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.
A048	Bergeend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de bergeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, met een piek in oktober/november als het lagere winterpeil is ingesteld en op droogvallende grond of in ondiep water gefoerageerd kan worden. Aantallen zijn afgenomen sinds de eerste helft van de jaren negentig, maar lijken recent weer toe te nemen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A050	Smient
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10.300 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de slaappleatsfunctie. Het IJsselmeer is het zesde belangrijkste gebied in Nederland (binnen het Natura 2000-netwerk) op grond van seizoensgemiddelden. De smient is een overwinteraar en vooral aanwezig van oktober-maart, zowel langs de Friese westkust als langs de kusten van Noord-Holland (met name Andijk). Er is een relatie met foerageergebieden op binnendijkse graslanden. Aantallen vertonen een doorgaande toename, vooral in september-november. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.
A051	Krakeend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 200 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen krakeenden zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar present, maar met een piek in augustus/september. In die periode komt de krakeend vooral voor langs het noordelijk deel van de Friese westkust, Steile Bank en vooroever Andijk en in de rest van het jaar verspreid. Aantallen fluctueren, er is geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A052	Wintertaling
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 280 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de wintertaling met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral aanwezig in de trektijd, augustus- november en maart. In die periode komt de wintertaling voor langs de Friese westkust, Steile Bank, baai van Lemmer en vooroever Andijk. Aantallen zijn recent afgenomen. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding, maar op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
A053	Wilde eend

Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.800 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de wilde eend met name een functie als foerageergebied. Het IJsselmeer is het zevende belangrijkste gebied in Nederland (binnen het Natura 2000-netwerk) op grond van seizoensgemiddelden. De soort is vooral een wintergast (september- februari) en komt voor verspreid over het gehele gebied, minder langs de Houtrib- en Afsluitdijk. De belangrijkste concentraties bevinden zich langs de Friese westkust, Steile Bank en vooroever Andijk. Er is geen duidelijke positieve of negatieve trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding
A054	Pijlstaart
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de pijlstaart met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral doortrekker in september-november en in maart. Het voorkomen is beperkt tot de Friese kust en de vooroever Andijk. Aantallen zijn laag en fluctueren sterk. Er is geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
A056	Slobeend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de slobeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het talrijkst in de nazomer (augustus). Het voorkomen is nagenoeg beperkt tot de Friese kust (met name Makkumer Noordwaard) en de vooroever Andijk. Er is geen duidelijke trend, mogelijk licht positief, maar met sterke fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A059	Tafeleend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen tafeleenden waren in de periode 1993-1997 van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Voorheen leverde het IJsselmeer een zeer grote bijdrage als overwinteringsgebied (met name oktober-december), maar rond 1995, juist in de wintermaanden, zijn aantallen zeer sterk afgenomen. Deze afname is veel sterker dan bij kuifeenden (A061) en is waarschijnlijk mede te verklaren door de aanzuigende werking van de randmeren, waar aanpak van eutrofiëring rond die tijd resulteerde in een verbetering van het leefgebied, terwijl die in het IJsselmeer nauwelijks veranderde. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
A061	Kuifeend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 11.300 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen kuifeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Na het Markermeer & IJmeer levert het IJsselmeer in Nederland de grootste bijdrage. De aantallen in de ruiperiode (juli-oktober) vertonen een beperkte doorgaande toename in deelgebieden langs de Afsluitdijk en vooral bij de zuidelijke helft van de Houtribdijk en voor Lelystad. Overwinterende aantallen waren toegenomen tot begin jaren negentig, daarna weer enigszins afgenomen, waarschijnlijk in relatie tot toe-, respectievelijk afname van het aantal driehoeksmosselen, bij beide was sprake van enige ruimtelijke variatie in trends. De afname is elders in het IJsselmeergebied (randmeren) gecompenseerd. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
A062	Topper
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 15.800 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen toppers zijn van zeer grote nationale en grote internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied. Het IJsselmeer levert als overwinteringsgebied in Nederland de grootste bijdrage, maar het belang wordt mogelijk overschat door een onder-telling van concentraties in zoute wateren. In 1988 was er sprake van een sterke toename in aantallen,

	waarschijnlijk in samenhang met verslechtingen in het leefgebied in de Waddenzee. Omstreeks 1995 namen de aantallen weer af tot het oude niveau. Behoud van de huidige situatie is voldoende ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding, want in tegenstelling tot de zoute wateren heeft de recente afname in het IJsselmeer niet geleid tot lagere aantallen dan voor de hierboven beschreven tijdelijke toename.
A067	Brilduiker
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen brilduikers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is een overwinteraar, aanwezig van november-maart in wisselende aantallen (moeilijk telbare soort). Begin jaren tachtig is de populatie sterk afgenomen, daarna min of meer stabiel gebleven met recent mogelijk een lichte afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A068	Nonnetje
Doel	Uitbreiding omvang en/of kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor behoud van een populatie van gemiddeld 180 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen nonnetjes zijn van nationale en internationale betekenis. Het IJsselmeer heeft voor het nonnetje met name functie als foerageergebied. Het IJsselmeer en Markermeer & IJmeer leveren de grootste bijdrage in Nederland en herbergen samen meer dan de helft van de Nederlandse vogels in het monitoringsnetwerk. Na afname in het Markermeer levert het IJsselmeer nu de grootste bijdrage. De soort is een overwinteraar, aanwezig van december-maart en tijdens strenge winters (wanneer de Oostzee dichtvriest) in verhoogde aantallen. Het aantalsverloop vertoont geen duidelijke trend, wel grote fluctuaties. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig op het onderdeel leefgebied, in het bijzonder vanwege de verslechterde voedselsituatie voor visetende watervogels in het IJsselmeer en Markermeer rond 1992. De draagkrachtinschatting is gebaseerd op telgegevens (maandgemiddelden) over de periode 1999/2000 tot en met 2003/2004. Voor het IJsselmeer geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied, in het bijzonder de beschikbaarheid van spiering als voedsel. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht in de Autonome Neerwaartse Trendstudie IJG (ANT). Deze studie moet antwoord geven op de vraag in hoeverre herstel van de spieringstand realistisch is. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding. Daarom is voor het leefgebied van het nonnetje een verbeterdoelstelling geformuleerd. Indien uit de ANT studie blijkt dat de verbeterdoelen niet realiseerbaar zijn zal deze uitkomst mede beoordeeld worden in de evaluatie van het doelendocument in 2015.
A070	Grote zaagbek
Doel	Uitbreiding omvang en/of kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.850 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen grote zaagbekken zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het IJsselmeer heeft voor de grote zaagbek onder andere functie als foerageergebied. Het IJsselmeer levert de grootste bijdrage in Nederland met gemiddeld ongeveer de helft van de vogels in het monitoringsnetwerk. De soort is een overwinteraar, aanwezig van november-maart en tijdens strenge winters (wanneer de Oostzee dichtvriest) in verhoogde aantallen. Het aantalsverloop vertoont ondanks de fluctuaties, een afname. De landelijke staat van instandhouding is behalve zeer ongunstig op onderdeel populatie, ook matig ongunstig op onderdeel leefgebied, in het bijzonder vanwege de verslechterde voedselsituatie voor visetende watervogels in het IJsselmeer rond 1992. De draagkrachtinschatting is gebaseerd op telgegevens (maandgemiddelden) over de periode juli 1980 tot en met juni 1992. Voor het IJsselmeer geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied, in het bijzonder de beschikbaarheid van spiering als voedsel. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalsontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht in de Autonome Neerwaartse Trendstudie IJG (ANT). Deze studie moet antwoord geven op de vraag in hoeverre herstel van de spieringstand realistisch is. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding. Daarom is voor de grote zaagbek een verbeterdoelstelling geformuleerd. Indien uit de ANT studie blijkt dat de verbeterdoelen niet realiseerbaar zijn zal deze uitkomst mede beoordeeld worden in de evaluatie van het doelendocument in 2015.
A125	Meerkoet
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).

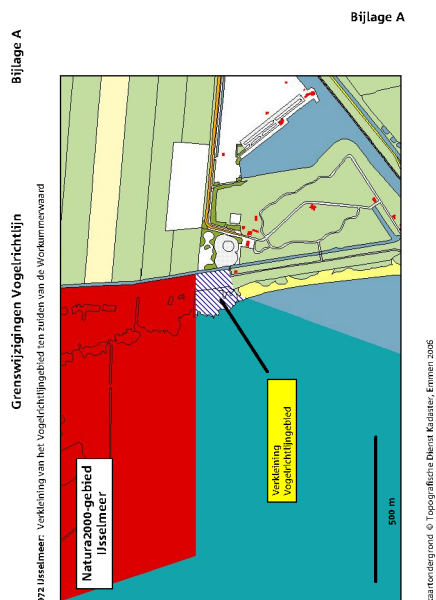
Toelichting	Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Veluwerandmeren en het Markermeer & IJmeer, op grond van seizoensmaxima. Rond 1990 was er sprake van verhoogde aantallen, sinds circa 1993 zijn er lagere aantallen, weliswaar stabiel. Het aantalsverloop vertoont een doorgaande toename in de maanden juli-september, (wanneer er onder andere op waterplanten wordt gefoerageerd) en is in de maanden daarna min of meer stabiel (wanneer onder andere op driehoeksmosselen en gras wordt gefoerageerd), met uitzondering van de piek rond 1990.
A132	Kluut
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de kluut met name een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren sterk, in de IJsselmeerregio zijn de aantallen sterk afgenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
A140	Goudplevier
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 9.700 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting.	Aantallen goudplevieren zijn van nationale en internationale betekenis Binnen het Natura 2000-netwerk levert het gebied de grootste bijdrage na de Waddenzee. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplek en als foerageergebied. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.
A151	Kemphaan
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.100 vogels (seizoensmaximum) voor het foerageergebied en gemiddeld 17.300 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaapplek.
Toelichting	Aantallen kemphanen zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. Het IJsselmeer levert als slaapplek in Nederland de grootste bijdrage. Aantallen van vogels die overdag aanwezig zijn, fluctueren sterk. Van de aantallen die het gebied gebruiken als slaapplek is onvoldoende bekend. In de regio is sprake van een negatieve tendens. De kemphaan verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Er is geen landelijke herstelopgave van toepassing, dus handhaving van de huidige situatie is voldoende.
A156	Grutto
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een foeragerende populatie van gemiddeld 290 vogels (seizoensgemiddelde) en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een slapende populatie van gemiddeld 2.200 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting	Aantallen grutto's (inclusief IJslanse grutto's) zijn van internationaal en nationaal belang. De populatie foeragerende grutto's heeft een gemiddeld seizoensgemiddelde van 100 individuen in de periode 2017/2018-2022/2023. In dezelfde periode bedroeg het gemiddelde seizoensmaximum van de in het gebied slapende grutto's 970 vogels. Voorafgaand aan deze periode was er een negatieve trend. De verspreiding buiten de broedperiode is ruimer dan alleen de graslanden van het broedgebied, ook andere oeverzones en zandbanken voor de kust worden gebruikt. De rust- en slaapplekken bevinden zich op natte locaties (plas-dras). De recente beoordeling van de landelijke staat van instandhouding is ongunstig voor de aspecten kwaliteit leefgebied en omvang populatie. Het is noodzakelijk dat het leefgebied en de populatie zo snel mogelijk worden hersteld tot een populatieaantal van ten minste 290 foeragerende vogels en 2.200 slapende/rustende vogels. De uitbreiding en verbetering van het leefgebied is alleen noodzakelijk voor zover er verslechtering heeft plaatsgevonden van het leefgebied sinds de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied. Een verdere verbetering van de kwaliteit van het leefgebied respectievelijk uitbreiding van de populatie is niet noodzakelijk, omdat de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding vooral betrekking heeft op gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.
A160	Wulp
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde) voor het foerageergebied en gemiddeld 3.500 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als slaapplek.

Toelichting	Het gebied heeft voor de wulp met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Het IJsselmeer is de grootste binnenlandse slaappleats. Vanaf 1994 zijn de aantallen toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A177	Dwergmeeuw
Doel	Uitbreiding omvang en/of kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 85 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen dwergmeeuwen zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied. Mogelijk levert het IJsselmeer de grootste bijdrage in Nederland. De soort is het hele jaar in het gebied aanwezig, maar vooral in de wintermaanden (september-januari). Het zwaartepunt van de verspreiding is in het noorden van het gebied. Aantallen in de tellingen wisselen sterk en vertegenwoordigen slechts een (klein) deel van de aanwezige vogels, omdat deze soort moeilijk telbaar is door het voorkomen midden op het meer en een concentratie achter schepen. Specifieke tellingen vanaf het water leverden bijvoorbeeld in 1982/1983 ongeveer 5.000 vogels op. De reguliere tellingen in de jaren negentig vallen gemiddeld aanzienlijk lager uit dan in de jaren tachtig. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig op onderdeel leefgebied, in het bijzonder vanwege de verslechterde voedselsituatie voor visetende watervogels in het IJsselmeer rond 1992. De draagkrachtinschatting is gebaseerd op telgegevens (maandgemiddelden) over de periode juli 1980 tot en met juni 1992. Voor het IJsselmeer geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied, in het bijzonder de beschikbaarheid van spiering als voedsel. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalonontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht in de Autonome Neerwaartse Trendstudie IJG (ANT). Deze studie moet antwoord geven op de vraag in hoeverre herstel van de spieringstand realistisch is. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding. Daarom is voor de dwergmeeuw een verbeterdoelstelling geformuleerd. Indien uit de ANT studie blijkt dat de verbeterdoelen niet realiseerbaar zijn zal deze uitkomst mede beoordeeld worden in de evaluatie van het doelendocument in 2015.
A190	Reuzenster
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting	Aantallen reuzensterren zijn van zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. Het IJsselmeer levert voor deze soort verreweg de grootste bijdrage in Nederland. De soort is een doortrekker, vooral aanwezig in augustus en september. De aantallen zijn toegenomen. In de reguliere tellingen zijn sinds 1999 jaarlijks 5-8 vogels geteld. Specifieke tellingen komen aanzienlijk hoger uit, bijvoorbeeld 60 vogels in de Makkumer- en Workumerwaard in augustus 2002. Andere belangrijke rustplaatsen zijn de Steile Bank en omgeving en in de nabije toekomst mogelijk het nieuwe eiland De Kreupel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A197	Zwarte stern
Doel	Uitbreiding omvang en/of kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 73.200 vogels (seizoensmaximum) voor het gebied als foerageergebied.
Toelichting	Aantallen zwarte sterns zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Mogelijk levert het IJsselmeer voor deze soort in Nederland de grootste bijdrage. De soort is een doortrekker, met name aanwezig in de nazomer, met een sterke piek in augustus. Tijdens de najaarstrek levert het IJsselmeer één van de grootste bijdragen in Nederland, waarbij het vrijwel de hele Nederlandse populatie herbergt. Aansluitend hierop is het seizoensmaximum in het doelniveau gericht op de landelijke gewenste doelstelling van de soort. Aantallen in de dagtellingen wisselen sterk en vertegenwoordigen slechts een (klein) deel van de aanwezige vogels, omdat ze moeilijk telbaar zijn door het voorkomen midden op het meer. Slaappleatsen herbergen tienduizenden vogels (tot 100.000). De belangrijkste slaappleats voor vogels die op het IJsselmeer foerageren is sinds 2003 De Kreupel. Slaappleatsen binnen het gebied zijn vaak tijdelijk vanwege vegetatiesuccessie (Oostvaardersplassen, recenter het Naviiduct). Op grond van de reguliere tellingen zijn aantallen afgenomen; sinds 1996 zijn de aantallen veel stabiel op een aanzienlijk lager niveau dan daarvoor. Het gebied draagt aanzienlijk bij aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding door middel van de verslechterde voedselsituatie. De draagkrachtinschatting is gebaseerd op telgegevens (maandgemiddelden) over de periode juli 1980 tot en met juni 1992. Voor het IJsselmeer geldt dat er onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen van de kwaliteit van het leefgebied, in het bijzonder de beschikbaarheid van spiering als voedsel. Deze onzekerheden betreffen daarmee ook de te verwachten aantalonontwikkeling. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied worden nader onderzocht in de Autonome Neerwaartse Trendstudie IJG (ANT). Deze studie moet antwoord geven op de vraag in hoeverre herstel van de spieringstand realistisch is. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is nodig voor het behalen van een landelijk gunstige staat van instandhouding. Daarom is voor de zwarte stern een verbeterdoelstelling geformuleerd.

Indien uit de ANT studie blijkt dat de verbeterdoelen niet realiseerbaar zijn zal deze uitkomst mede beoordeeld worden in de evaluatie van het doelendocument in 2015.

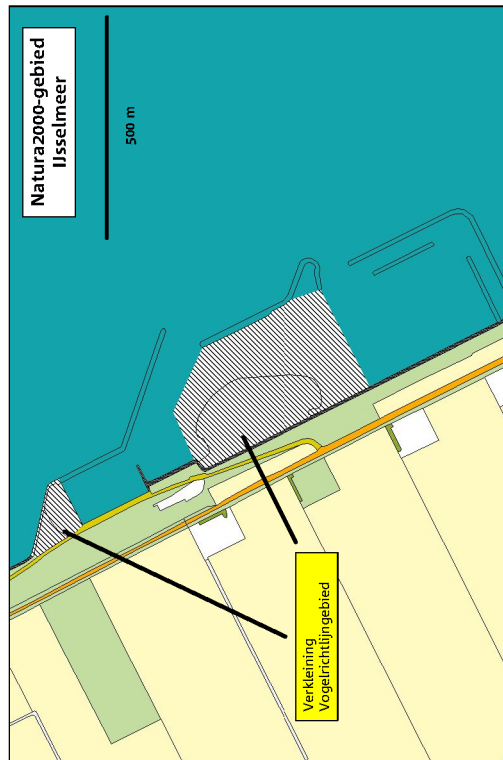
Bijlage A

Bijlage A

Bijlage A

Grenswijzigingen Vogelrichtlijn
072. IJsselmeer: Verkleining van het Vogelrichtlijngebied bij Oude Zeug (Wieringermeer)

kaartondergrond © Topografische Dienst Kadaster, Emmen 2006

Bijlage B

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en van de toewijzing van en wijzigingen in de instandhoudingsdoelstellingen.

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330), *binnendijks* (subtype B), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kranwierwateren (H3140), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- In afwijking van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de habitatsoort bittervoorn (H1134). Er zijn geen betrouwbare waarnemingen bekend waaruit blijkt dat de soort hier bestendig voorkomt.

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1998 en 2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied Friese IJsselmeerkust in 1998 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Niet eerder dan bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de richtlijn aangeduid als "speciale bescher-

mingszones")²². Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn²³. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

De vogelsoorten waarvoor het gebied IJsselmeer in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)²⁴. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)²⁵. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)²⁶ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzingen (1998 en 2000) zijn de volgende vogelsoorten als broedvogels gehandhaafd: aalscholver (A017), roerdomp (A021), bruine kiekendief (A081), porseleinhoen (A119), bontbekplevier (A137), kemphaan (A151), visdief (A193), snor (A292) en rietzanger (A295).
- Van de oorspronkelijke aanwijzingen (1998 en 2000) zijn de volgende vogelsoorten als niet-broedvogels gehandhaafd: fuut (A005), aalscholver, lepelaar (A034), kleine zwaan (A037), kleine rietgans (A040), kolgans (A041), grauwe gans (A043), brandgans (A045), bergeend (A048), smient (A050), krakeend (A051), wintertaling (A052), wilde eend (A053), pijlstaart (A054), slobend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061), topper (A062), brilduiker (A067), nonnetje (A068), grote zaagbek (A070), meerkoet (A125), kluut (A132), goudplevier (A140), kemphaan, grutto (A156), wulp (A160), dwergmeeuw (A177), reuzenster (A190) en zwarte stern (A197).
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied IJsselmeer (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: toendrarietgans (A039) als niet-broedvogel. Het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soort.
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn zes vogelsoorten van bijlage I niet meer opgenomen: wilde zwaan (A038), blauwe kiekendief (A082), kwartelkoning (A122), kraanvogel (A127), kluut (A132) en velduil (A222). De vermelding in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit stamt uit de periode van voor 2000 waarin de soortkeuze nog niet werd gebaseerd op aantalscriteria. Het gebied blijkt daaraan na toetsing aan telgegevens niet te voldoen is daarmee van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de broedpopulatie op landelijke schaal (blauwe kiekendief, kwartelkoning, kluut en velduil) of van onvoldoende betekenis voor de instandhouding van de biogeografische populatie (wilde zwaan en kraanvogel).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing van IJsselmeer (2000) maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende twee vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn: kleine zilverreiger (A026) en slechtvalk (A103) als niet-broedvogels. Op grond van toegelaten kennis over aantallen, verspreiding en populatieomvang zijn voor deze soorten alleen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor de vijf gebieden met de grootste bijdrage. Dit gebied valt daarbuiten en is slechts van geringe betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soorten als niet-broedvogel.
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: watersnip (A153) als broedvogel. In de peilperiode 1993-1997 noch in de periode

²² Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²³ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

²⁴ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek- Ubbergen.

²⁵ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON- informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

1999-2003 overschreed de soort de minimumwaarde (1% van de landelijke broedpopulatie) die wordt gesteld aan opname.

- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing van IJsselmeer (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: scholekster (A130) als niet-broedvogel. De scholekster kwalificeerde in 1993-1997 als zogenaamde begrenzingssoort, maar in 1999-2003 niet meer als gevolg van een sterke afname. Ondanks de landelijke verbeteropgave is de soort verwijderd omdat de oorzaken van landelijke populatieafname niet in dit gebied gelegen zijn.
- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), maar conform de oorspronkelijke aanwijzingen (1998 en 2000) is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: Iepelaar (A034) als broedvogel. Op basis van gemiddeld voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan de criteria voor opname van de soort (voorkomen 1% van de nationale broedpopulatie in het gebied).
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): zomertaling, klein waterhoen, kleinst waterhoen, kwak, sprinkhaanrietzanger, grasmus, baardmannetje.
- In afwijking van de aanwijzing van de Friese IJsselmeerkust (1998), maar conform het ontwerpbesluit (2007), zijn de volgende vogelsoorten, die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen, omdat voor deze soorten alleen voor niet-broedvogels gebieden kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn (zie boven): slobbeend (A056) en tureluur (A162).
- In aanvulling op het Natura 2000-aanwijzingsbesluit (2009) is in 2025 de volgende trekvogelsoort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn toegevoegd als broedvogel: grutto (A156). Het gebied herbergde minstens 0,1% van de biogeografische populatie in de periode 2016-2021.

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd. Verklaring gebruikte afkorting: VZZ = Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor het volgende habitatype:

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden			
Landelijke oppervlakte ca. 4.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
072	IJsselmeer	A1 (15-30%)	Rijkswaterstaat 2006
074	Zwarte Meer	B2 (6-15%)	Rijkswaterstaat 2007
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	B1 (2-6%)	Natuurmonumenten 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Landschap Noord-Holland 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn de vijf volgende gebieden voor dit habitatype geselecteerd: De Wieden (035), Zwarte Meer (074), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103).

Bij de selectie is over het hoofd gezien dat langs de Friese IJsselmeerkust (IJsselmeer (072)) een aanzienlijke oppervlakte van dit habitatype in de vorm van fonteinkruidvelden aanwezig is (ruim 1.000 ha). Het gebied voldoet hiermee aan het criterium van “belangrijkste gebied”. Andere gebieden met minstens 100 ha van dit habitatype zijn achtereenvolgens: Zwarte Meer (enkele honderden hectaren, fonteinkruid), Nieuwkoopse Plassen & De Haack (rond 200 ha, onder andere krabbenscheer) en Oostelijke Vechtplassen (ruim 150 ha, onder andere krabbenscheer). De hierboven genoemde gebieden doen recht aan de ecologische variatie binnen dit habitatype: grote meren met fonteinkruidvelden én plassen met krabbenscheer. Op grond van de beschikbare gegevens kan nog geen vijfde gebied worden benoemd.

In het Naardermeer betreffen de met waterplanten begroeide plassen vooral kranswierwateren (H3140) en is het aandeel van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden hooguit enkele tientallen hectaren.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatsoort:

H1340 – *Noordse woelmuis			
Landelijke populatie ca. 621 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2009
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	VZZ 2008
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	VZZ 2008
109	Haringvliet	B1 (2-6%)	VZZ 2008
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	VZZ 2008
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (2-6%)	VZZ 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	VZZ 2008
114	Krammer-Volkerak	B1 (2-6%)	VZZ 2008
091	Polder Westzaan	B1 (2-6%)	VZZ 2008
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	C (<2%)	VZZ 2008
009	Groote Wielen	C (<2%) ^a	VZZ 2008
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	C (<2%) ^a	VZZ 2008
089	Eilandspolder	C (<2%) ^a	VZZ 2008

(a) Zie onderstaande toelichting.

Voor de prioritaire soort noordse woelmuis, waarvan de ondersoort *arenicola* alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid), geldt in de eerste plaats het selectiecriterium “tien belangrijkste gebieden”. Bij de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) waren er acht gebieden waar populaties van redelijke omvang bekend waren die tevens een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied tot hun beschikking hadden. Deze acht gebieden zijn achtereenvolgens Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²⁷, Nieuwkoopse Plassen & De Haack (103), Haringvliet (109), Biesbosch (112), Krammer-Volkerak (114) en Grevelingen (115). Omwille van een goede geografische spreiding is bij de aanmelding aan deze acht gebieden nog een negende gebied toegevoegd, namelijk Eilandspolder (089), dat een belangrijk bolwerk vormt voor de populatie in het veenweidegebied van laag Holland. Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden werd de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet afgedekt. Daarom zijn ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden aanvullend de gebieden IJsselmeer (072)²⁸, Groote Wielen (009) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) geselecteerd.

Op grond van inventarisatiegegevens uit de periode 1994-2007 zijn, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, Duinen en Lage Land Texel (002), Biesbosch en Grevelingen de drie belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis. Daarnaast behoren Haringvliet, Oosterschelde (118), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Oostelijke Vechtplassen (095), Krammer-Volkerak, Polder Westzaan, Wormer en Jisperveld & Kalverpolder tot de tien belangrijkste gebieden voor deze soort. Groote Wielen, Oude-

²⁷ Destijds bekend als Ilperveld/Oostzanerveld/Varkensland.

²⁸ Destijds bekend als Friese IJsselmeerkust.

gaasterbrekken, Fluessen en omgeving en Eilandspolder kunnen hieraan worden toegevoegd omwille van het bereiken van voldoende geografische spreiding en dekking (mede gelet op de precaire situatie van de Friese populatie).

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen aan Natura 2000-gebieden (artikel 5, artikel 6 en hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als “indicatieve” opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar “opgeteld”, eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattypen of (vogel)soorten vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom “Besluit”) staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitattypen of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom “Populatie” tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (†). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H1330B – Schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
121	Yerseke & Kapelse Moer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Van het habitattypen schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) is bijna driekwart van de landelijke oppervlakte opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig

ongunstig". De landelijke doelstelling wijkt af op het aspect kwaliteit, omdat de matig ongunstige staat van instandhouding van de kwaliteit het gevolg is van de ongunstige situatie in het Noord-Hollandse veenweidegebied (Polder Westzaan (091)). Door vermindering van zoute kwel staan de betreffende zilte vegetaties daar sterk onder druk. Daarom is alleen in Polder Westzaan een hersteldoelstelling neergelegd. In de Oosterschelde (118) ligt een opgave voor uitbreiding van de oppervlakte, omdat de oppervlakte aan kwelders in dit gebied sterk afwijkt van de natuurlijke situatie.

H3140 – Kranswierwateren					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	B2	conform ontwerp-wijzigingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	B2	wijzigingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijndel & Berkheide	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haack	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	wijzigingsbesluit *
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het overgrote deel van de landelijke oppervlakte van het habitatype kranswierwateren is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De twee gebieden met verreweg de grootste oppervlakten uitgestrekte kranswievelden zijn de Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer (073) en Veluwerandmeren (076). De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²⁹. Echter, niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In de gebieden IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073), Zwarte Meer (074), Veluwerandmeren (076), Botshol (083), Naardermeer (094) en Meijndel & Berkheide (097) zijn zodanige oppervlaktes, van goede kwaliteit, van dit habitatype aanwezig, dat behoud voldoende is. In de gebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Langstraat (130) en Sarsven en De Banen (146) is de kwaliteit van het habitatype reeds goed. Daarom is er hier op het aspect kwaliteit een behoudsdoelstelling geformuleerd.

H3150 – Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

²⁹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer en Veluwerandmeren (Stcrt. 2010, 2212).

034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	A1	doel toegevoegd *
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haack	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype meren met krabbenscheer en fontein-kruident wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan.

In verscheidene gebieden wordt afgeweken van de landelijke doelstelling. In Olde Maten & Veerslootslanden (037) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit al in voldoende mate in andere gebieden in Noordwest-Overijssel (De Wieden en Weerribben) kan worden gerealiseerd. In andere gebieden wordt er van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat er geen mogelijkheid (ruimte) is om het habitatype uit te breiden en/of potentie om de kwaliteit ervan te verbeteren, bijvoorbeeld in Alde Feanen (013), Gelderse Poort (067) en Botshol (083). In het Naardermeer (094) is door recent herstel een aanzienlijk areaal van het habitatype aanwezig. Behoud is derhalve voldoende.

H6430A – Ruigten en zomen, *moerasspirea*

Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit

152 Grensmaas behoud behoud C ontwerpbesluit

- (a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H6430B – Ruigten en zomen, *harig wilgenroosje*

Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en behoud/verbetering kwaliteit^a

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^b	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A3	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud ^c	behoud	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.
 (b) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.
 (c) Waarschijnlijk kan dit subtype bij de huidige voortschrijdende verzoeting niet behouden blijven, maar zullen hiervoor (minder bedreigde) zoete vormen ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) in de plaats komen.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die van belang zijn voor de brakke variant van dit habitatype. Slechts in twee van deze “brakke” gebieden is echter potentie voor kwaliteitsverbetering: Polder Westzaan (091) en Haringvliet (109). In de andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit beoogd.

H7140A – Overgangs- en trilvenen, *trilvenen*

Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	conform ontwerp
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haack	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”³⁰. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) en IJsselmeer (072) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn.

B.4.2 Habitatrichtlijn: soorten

H1163 – Rivierdonderpad

Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied ^a

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompeveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	doel aangepast ^b
076	Veluwerandmeren	behoud ^c	behoud	behoud	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

³⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit

- (a) Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.
- (b) In de doelstelling van IJsselmeer, Markermeer & IJmeer en Zwarte Meer is “behoud verspreiding” verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.
- (c) Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan³¹.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied beoordeeld “matig ongunstig”³². De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Er is alleen een hersteldoelstelling neergelegd in de gebieden Veluwe en Geuldal waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie.

H1318 – Meervleermuis (zomer)

Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	conform ontwerp
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	B1 ^a	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

³¹ Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³² De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

112 Biesbosch behoud behoud behoud C ontwerpbesluit

- (a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de meervleermuis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig"³³. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke opgave, die gericht is op behoud van foerageergebieden die gebruikt worden door meervleermuizen uit kraamkolonies en verblijfplaatsen in de omgeving van de betreffende Natura 2000-gebieden.

H1340 – *Noordse woelmuis

Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	doel aangepast ^a

- (a) De verspreidingsdoelstelling is uit het gebiedsdoel verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt.

De doelstellingen uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bijvoorbeeld in het kader van natuur-

³³ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

ontwikkeling). In Duinen en Lage Land Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op “behoud” omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is vooral nodig om de populatie weerstand te kunnen laten bieden tegen concurrentie met andere diersoorten. In het IJsselmeer (072) en Oosterschelde (118) is op het aspect kwaliteit van de landelijke opgave afgeweken. In de Oosterschelde is de kwaliteit al op orde; derhalve is behoud voldoende. In het IJsselmeer (072) is afgeweken omdat hier de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit beperkt zijn.

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort groenknolorchis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”³⁴. De landelijke opgave sluit hierop aan. De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt; er is daarom veelal voor een behoudopgave gekozen. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004) en Duinen Schiermonnikoog (006) is voor een behoudopgave gekozen, omdat het biotoop hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. Hetzelfde geldt voor De Wieden (035) en Weerribben (034), de soort is hier goed vertegenwoordigd. In de Deltagebieden (Grevelingen (115), Kop van Schouwen (116) en Westerschelde & Saeftinghe (122)), hangen de ontwikkelingen van de populatie samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer (072) worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de gebieden Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) gaat het om kleine populaties, waarvoor geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien. Voor Kennemerland-Zuid (088) is de verwachting dat onder behoud van de huidige omstandigheden de populatie zich hier uit zal breiden. In Voornes Duin (100) is de doelstelling vastgesteld in samenhang met de doelstelling voor vochtige duinvalleien (H2190).

B.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A017 – Aalscholver	
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	

³⁴ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	870	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	1.000	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	280	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	8.000 ^R	B2	conform ontwerp
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	8.000 ^R	C	doel toegevoegd
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	8.000 ^R	A1	conform ontwerp
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	8.000 ^R	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	1.500	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	1.100	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	310	C	ontwerpbesluit
119	Veerse Meer	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de aalscholver is voor zowel leefgebied als populatie als “gunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling luidt dan ook: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van het actuele nationale populatieniveau van ten minste 20.000 paren verdeeld over ten minste 20 kolonies van ten minste 100 paren”. Het gemiddelde aantal broedparen in Nederland in 1999-2003 werd naar boven afgerond tot 21.000 paren. Dit was relatief hoog ten opzichte van de periode vanaf 1994 door tijdelijke opleving in het IJsselmeergebied in 2002 en 2003. Daarom is als landelijk doel gekozen voor een doelniveau van 20.000 paren. De gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke behoudopgave. De som van de populatie aantallen in de gebiedsdoelen is lager dan de landelijke doelstelling van 20.000 paren. De regionale doelstelling voor het IJsselmeergebied (8.000 broedparen) is eveneens lager dan de som van de gemiddelden 1999-2003 (9.600 broedparen) van Oostvaardersplassen, IJsselmeer en Lepelaarplassen³⁵. De beide hiervoor genoemde afwijkingen zijn acceptabel omdat verwacht wordt dat de populatie aalscholvers als gevolg van ecologische ontwikkelingen verder zal afnemen³⁶. Het gemiddelde aantal van het IJsselmeergebied neemt af in de richting van 8.000 broedparen. Omdat een verbetering van de waterkwaliteit wordt voorzien zal de voedselbeschikbaarheid verder afnemen. Het is daarom niet te verwachten dat het aantal van 9.600 broedparen weer bereikt zal worden.

A021 – Roerdomp

Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (†)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (†)	C	conform ontwerp
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (†)	C	ontwerpbesluit

³⁵ Het gebied Markermeer & IJmeer ontbreekt in SOVON & CBS (2005) voor de aalscholver omdat aan dit gebied nu (na de publicatie van de gegevens in 2005) een instandhoudingsdoelstelling is toegevoegd.

³⁶ Eerden, M. van en Rijn, S. van (2008): Handen af van de aalscholver, de aalscholver als indicator van natuur-, water- en visserijbeheer. Vakblad Natuur Bos en Landschap, p. 23-26. en visserijbeheer. Vakblad Natuur Bos en Landschap, p. 23-26.

034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (†)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (†)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	1	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7 (†)	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (†)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	conform ontwerp
076	Veluwevandenmeren	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (†)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haack	uitbreiding	verbetering	6 (†)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als “zeer ongunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor zowel leefgebied als populatie: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)”. De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)³⁷.

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen³⁸. Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. De Waddeneilanden bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden, hier is dan ook voor een behoudopgave gekozen. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) wordt met het huidige leefgebied herstel van de populatie beoogd. Het gebied Lauwersmeer (008) wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. In het gebied Deelen (014) is er recent sprake van een toename van het aantal territoria in het bestaande leefgebied. Daarom wordt hier met behoud van het leefgebied uitbreiding van de populatie nagestreefd. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) wordt met uitbreiding en verbetering van het leefgebied gestreefd om het huidige gemiddelde aantal territoria te behouden. Voor de gebieden Oostvaardersplassen (078), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090) en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is voor behoud van de populatie en het leefgebied gekozen, omdat de populatie de laatste jaren reeds sterk toegenomen is. In de gebieden Zuidlaardermeer (020), De Wieden (035) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt met het huidige leefgebied een kleine uitbreiding of herstel van de populatie beoogd.

A034 – Lepelaar

Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	430	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120	B2	aanwijzingsbesluit

³⁷ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

³⁸ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	170	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel toegevoegd
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	160	B2	doel aangepast ^a
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	70 (†)	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	100	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	8	C	concept-ontwerp
119	Veerse Meer	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	20 (†)	C	ontwerpbesluit

- (a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de lepelaar is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling luidt dan ook: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 1.000 paren verdeeld over ten minste 20 kolonies van ten minste 40 paren". De gebiedsdoelstellingen sluiten hierop aan met uitzondering van Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Markiezaat (127). De som van de gebiedsdoelen is nu 1.135 broedparen, zodat de ondergrens van het gewenste landelijke populatieniveau is overschreden. Dat is in overeenstemming met het beleid: er is een veilige marge ingebouwd voor het populatieniveau, omdat Nederland als noordelijkste uitloper van het broedgebied in Europa een belangrijk deel van de Europese populatie binnen de landsgrenzen heeft.

A081 – Bruine kiekendief

Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (†)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	conform ontwerp
035	De Wieden	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	13	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	19	C	doel toegevoegd
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp

- (a) Het aantal voor IJsselmeer is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is op de aspecten leefgebied en populatie als “gunstig” beoordeeld. Gezien de belangrijke functie van Nederland als noordwestelijk bolwerk in het broedgebied in Europa is een veilige marge ingebouwd in het voor Nederland na te streven populatieniveau. Het doel heeft betrekking op behoud van het huidige niveau. De landelijke doelstelling staat dan ook zowel voor omvang als kwaliteit van het leefgebied op behoud met een landelijk doelniveau van 1.300 broedparen. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aansluiting nodig zijn van nationaal beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur.

De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Vanwege de voor de regio unieke potentie voor een sleutelpopulatie is er voor het gebied Alde Feanen gekozen voor een hersteldoelstelling. Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort in het gebied behouden kan blijven.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (†)	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	uitbreiding	verbetering	1 (†)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekstermeergebied	behoud	behoud	2 (†)	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (†)	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B2	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (†)	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (†)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (†)	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (†)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (†)	B1	doel aangepast ^a
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (†)	B1	doel aangepast ^b
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (†)	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (†)	B2	conform ontwerp
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (†)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (†)	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	aanwijzingsbesluit

- (a) De doelstellingen voor IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer zijn aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de populatie op het niveau in gunstige jaren gewenst is. Dit betekent voor het leefgebied dat er voldoende aanwezig moet zijn om

voor het gestelde aantal paren als broedplek te kunnen dienen bij gunstige zomerwaterstanden. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren.

- (b) De doelstelling voor het Zwarte Meer is aangepast, omdat het populatieniveau van minstens 7 broedparen sinds 1999 niet meer is voorgekomen. In de jaren 2003 tot en met 2005 kwamen er jaarlijks 2 broedparen voor³⁹. De doelstelling voor het leefgebied is daarom in overeenstemming gebracht met de landelijke doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren. De aantallen van het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet zinvol is. Er is daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin de zomermaanden een gunstige waterstand hebben. De herstelopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimumpopulatie te bereiken⁴⁰. Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied, waar de soort momenteel matig vertegenwoordigd is (met uitzondering van het noordelijke deel van de IJssel). Van de gebieden Bargerveen (033), Fochteloërveen (023) en Biesbosch (112) is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is om de populatie te laten toenemen. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) en Lauwersmeer (008) bieden onvoldoende potentie voor verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. De doelstellingen van de gebieden De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095) wijken af omdat in deze gebieden recent reeds herstel van de populatie is opgetreden. De doelstelling van Boezems Kinderdijk (106) wijkt af vanwege de stabiele lokale trend.

A137 – Bontbekplevier

Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (†)	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	13 (†)	B1	doel aangepast ^a
109	Haringvliet	behoud	behoud	100 ^R (†)	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	100 ^R (†)	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	100 ^R (†)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	100 ^R (†)	B2	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	100 ^R (†)	B1	conform ontwerp
127	Markiezaat	behoud	behoud	100 ^R (†)	C	ontwerpbesluit

- (a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat de landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied om de negatieve trend in de Waddenzee gedeeltelijk te kunnen compenseren. Het aantal is gebaseerd op de historische potentie van het gebied in het jaar 2000.

(R) Betreft een regionale doelstelling.

³⁹ Van Dijk, A.J. et al. (2007): Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringsrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

⁴⁰ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”⁴¹. De landelijke doelstelling voor de bontbekplevier luidt “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren”. De som van de gebiedsdoelen is 227 broedparen, en dat is 57% van het landelijke doelniveau. De doelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Lauwersmeer (008), Haringvliet (109), Krammer-Volkerak (114), Grevelingen (115), Oosterschelde (118), Westerschelde & Saeftinghe (122) en Markiezaat (127) wijken af van de landelijke doelstelling. De gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone worden niet gezien als gebieden met de beste potenties voor herstel van de leefgebieden van lokale populaties. In het gebied Lauwersmeer is geen mogelijkheid het leefgebied van de soort te vergroten of te verbeteren. In de Deltagebieden wordt een licht herstel van de populatie nagestreefd, om achteruitgang van de landelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden (veelal tijdelijke populaties) op te vangen. Naar verwachting zal dit herstel van de populatie kunnen plaatsvinden middels behoud van het leefgebied. Voor het gebied Haringvliet is de doelstelling passend bij de afspraken die met betrekking tot de “kier” zijn gemaakt en voor Krammer- Volkerak geldt dat de doelstelling afhankelijk is gesteld van de uitkomsten van de inrichtingsvariant zoet of zout⁴². Het gebied Oosterschelde wijkt af van de landelijke doelstelling omdat er sprake is van een min of meer stabiele stand.

A151 – Kemphaan

Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	10 (†)	C	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	10 (†)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	20 (†)	C	conform ontwerp
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	uitbreiding	verbetering	25 (†)	B2	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kemphaan als broedvogel is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling luidt dan ook: “uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 1.000 hennen verdeeld over ten minste 10 sleutelpopulaties”. Er is een beleidskeuze gemaakt om de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere de kemphaan strategisch te lokaliseren door deze te leggen in het landschap Meren en Moerassen, en onder andere in de gebieden: IJsselmeer (072; deelgebied Friese IJsselmeerkust), Alde Feanen (013), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Lauwersmeer (008). Alleen in Alde Feanen wordt van de landelijke verbeteropgave voor het aspect leefgebied afgeweken; in dit gebied wordt met behoud van het huidige leefgebied een uitbreiding van de populatie beoogd.

A156 – Grutto

Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50.000 paren

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
1	Waddenzee	uitbreiding	verbetering	140 (†)	C	conform ontwerp
5	Duinen Ameland	behoud	behoud	25	C	doel aangepast ^a
8	Lauwersmeer	uitbreiding	verbetering	60 (†)	C	conform ontwerp
9	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	75 (†)	C	doel aangepast ^b
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	uitbreiding	verbetering	45 (†)	C	conform ontwerp

⁴¹ De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument (2006) (aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone, Stcrt. 2009, 38).

⁴² Natura 2000 doelendocument (2006): Hoofdstuk 6 gemaakte en nog te maken keuzes, verzoeting versus verzouting, pagina 138.

12	Sneekermeergebied	uitbreiding	verbetering	190 (†)	C	conform ontwerp
13	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	80 (†)	C	conform ontwerp
15	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	90 (†)	C	conform ontwerp
20	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	65 (†)	C	conform ontwerp
35	De Wieden	uitbreiding	verbetering	360 (†)	C	conform ontwerp
38	Rijntakken	uitbreiding	verbetering	110 (†)	C	conform ontwerp
56	Arkemheen	uitbreiding	verbetering	560 (†)	C	conform ontwerp
72	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	30 (†)	C	conform ontwerp
89	Eilandspolder	uitbreiding	verbetering	220 (†)	C	conform ontwerp
90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	uitbreiding	verbetering	480 (†)	C	conform ontwerp
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	verbetering	440 (†)	C	conform ontwerp
93	Polder Zeevang	uitbreiding	verbetering	750 (†)	C	conform ontwerp
102	De Wilck	behoud	verbetering	80 (†)	C	conform ontwerp
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haack	uitbreiding	verbetering	35 (†)	C	conform ontwerp
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	uitbreiding	verbetering	110 (†)	C	conform ontwerp
107	Donkse Laagten	behoud	verbetering	110 (†)	C	conform ontwerp
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	60 (†)	C	conform ontwerp
110	Oudeland van Strijen	uitbreiding	verbetering	130 (†)	C	conform ontwerp
118	Oosterschelde	behoud	behoud	35	C	conform ontwerp
121	Yerseke en Kapelse Moer	uitbreiding	verbetering	60 (†)	C	conform ontwerp

- (a) De doelstelling voor Duinen Ameland is aangepast, omdat bij nader inzien behoud van de huidige situatie het hoogst haalbare is (het beheer van de vochtige randen van de duinen kan niet verbeterd worden ten gunste van de grutto).
- (b) De doelstelling voor Groote Wielen is aangepast, omdat bij nader inzien een oostelijke locatie met grasland niet voldoende geschikt gemaakt kan worden als leefgebied voor de grutto, waardoor de maximale populatietoename iets lager is ingeschat.

De landelijke staat van instandhouding van de grutto als broedvogel is beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierbij aan: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Gestreefd wordt naar herstel van een populatieniveau van ten minste 50.000 paren”. De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling met uitzondering van de gebieden Duinen Ameland, Donkse Laagten, De Wilck en Oosterschelde. In deze gebieden is behoud van de huidige oppervlakte leefgebied het hoogst haalbare. In Duinen Ameland en Oosterschelde is ook verbetering van de kwaliteit van het leefgebied niet mogelijk en is behoud van de populatie het hoogst haalbare.

A193 – Visdief

Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5.300	A1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	3.300	B2	doel aangepast ^a
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	630	B1	conform ontwerp
077	Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	behoud	behoud	280	B1	doel aangepast ^b
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	180	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	6500 ^R (†)	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	6500 ^R (†)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	6500 ^R (†)	B1	ontwerpbesluit

118	Oosterschelde	behoud	behoud	6500 ^R (†)	B1	conform ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	6500 ^R (†)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	6500 ^R (†)	B2	conform ontwerp

- (a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat het aantal paren in recente jaren (2004-2008) flink is toegenomen (maximaal 5.380 broedparen in 2008) door de aanleg van vogeleiland de Kreupel in 2004. Er is gekozen om het gemiddelde van de laatste tien jaar (1999-2008) als behoudsdoel te stellen, waarmee de aantallen vóór aanleg en na aanleg van de Kreupel gemiddeld zijn aangezien het niet zeker is of de huidige populatie zich in hoge aantallen zal handhaven of dat de populatie zich zal stabiliseren op een wat lager niveau. Het aantal heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) Het aantal voor Eemmeer & Gooimeer Zuidoever is aangepast conform het gemiddeld aantal broedparen (1999- 2003) op het eiland De Visdief. Dit wijkt af van het gemiddelde genoemd in SOVON & CBS (2005) omdat hierin ook buiten het gebied nestelende paren zijn meegeteld. Tevens is de tekst, die onder het kopje “Doel” in paragraaf 5.3 van de nota van toelichting van het betreffende besluit, na de behoudopgave vermeld staat, verwijderd. Deze tekst is abusievelijk in het doel opgenomen.

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de visdief is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. Na een sterke terugval rond de jaren zestig vindt sindsdien voortdurend herstel plaats, al lijkt dit momenteel te stagneren. De landelijke doelstelling is behoud van het leefgebied dat plaats biedt aan de herstellende populatie van uiteindelijk 20.000 broedparen.

Het regiодоel voor het Deltagebied sluit hierop aan: behoud van het huidige leefgebied voor herstel van de populatie van ten minste 6.500 broedparen. In de Waddenzee (001) wordt het stoppen van de neergaande trend ten doel gesteld. In het IJsselmeer (072) heeft de draagkracht betrekking op gunstige jaren en bestaat er nog onzekerheid over de draagkracht van de Kreupel op langere termijn (zie paragraaf 5.5 van de nota van toelichting). In het Markermeer & IJmeer (073), Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (077) en IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is de bijdrage aan de landelijke doelstelling relatief klein en worden de potenties laag ingeschat. Ongeveer drie kwart van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

A292 – Snor

Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen					doel vervallen
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (†)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (†)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (†)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer					doel vervallen
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	A2	conform ontwerp
092	IJperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	50 (†)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	B2	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	50 (†)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	20 (†)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	B2	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van de beoordeling zoals vermeld in het Natura 2000 doelendocument (2006). Het landelijke gemiddelde in de periode 1999-2003 (1.900 paren) is iets lager dan het doelniveau (2.000 paren), waarmee de staat van instandhouding als matig ongunstig beoordeeld moet worden. De landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie. De gestelde doelstelling van 2.000 broedparen is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Het herstel wordt met name nagestreefd bij populaties die het afgelopen decennium zijn afgenomen. Behoud wordt nagestreefd in gebieden waar de populatie al op het gewenste niveau ligt, waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten of waar herstel reeds is ingezet en behoud van het leefgebied voldoende is.

Daarnaast zijn in de betreffende gebieden maar beperkt mogelijkheden om rietvegetaties uit te breiden of in kwaliteit te verbeteren. Het gaat om de gebieden Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), IJsselmeer (072), Oostvaardersplassen (078), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Zouweboezem (105), Boezems Kinderdijk (106) en Biesbosch (112).

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	conform ontwerp
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	3.000	A1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	doel aangepast ^a
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De ...	behoud	behoud	340	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	ontwerpbesluit

- (a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “gunstig”. De Nederlandse broedpopulatie vertoonde sinds 1981 (1981-2003) een matige toename. Landelijk is daarom een behoudopgave geformuleerd. De gebiedsdoelen van de aangewezen leefgebieden sluiten hierop aan. Ruim 60% van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

B.4.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijkse tellingen, worden als volgt berekend⁴³:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

A062 – Topper Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage*	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.100	f, A1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	geen	f, B1-B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	15.800	f, A4	conform ontwerp
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	70	f, C	conform ontwerp
109	Haringvliet	behoud	behoud	120	f, C	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	80	f, C	aanwijzingsbesluit

*Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf).

De staat van instandhouding van de topper is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk “zeer ongunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hier deels op aan; de zeer ongunstige staat van de populatie resulteert niet in een herstelopgave in de vorm van een draagkrachtschatting die hoger is dan de huidige aantallen, omdat de aantallen van voor 1988 ook relatief laag waren en omdat er geen aanwijzingen zijn voor potentiële duurzaamheid van de verhoogde aantallen rond 1990. Betreffende de omvang van het leefgebied is eveneens een behoudopgave gesteld omdat de matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied uitsluitend een kwaliteitsprobleem betreft⁴⁴. Dit wordt veroorzaakt door de afname in de zoute wateren die mogelijk met aanbod van schelpdieren te maken heeft. Het aantal toppers in Nederland is in de periode 1988-1996 tijdelijk hoger geweest door de aanwezigheid van grote aantallen op het IJsselmeer (072).

Deze toename betrof vooral vogels die normaal buiten Nederland overwinteren maar in deze periode uitweken naar met name het IJsselmeer. De oorzaak hiervoor was zeer waarschijnlijk buiten Nederland gelegen en niet zozeer door een (tijdelijk) verhoogde draagkracht van het IJsselmeer zelf. De ongunstige staat van instandhouding van de Topper is gebaseerd op het feit dat landelijk gezien de aantallen na deze periode lager waren dan ervoor. In het IJsselmeer zelf was dit niet het geval, en in de afzonderlijke zoute gebieden (Noordzeekustzone (007), Haringvliet (109) en Voordelta (113)) was de negatieve tendens mede door het geringe aantal beschikbare tellingen niet significant. De oorzaak voor de zeer ongunstige staat van instandhouding van de topper is evenmin gelegen in het Markermeer & IJmeer (073). Daarom is voor de verbeteropgave volstaan met verbetering van de kwaliteit van het leefgebied in de Waddenzee (001).

A156 – Grutto Landelijke doelstelling: Behoud van omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 15.000 vogels (seizoensgemiddelde)	
--	--

⁴³ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

⁴⁴ Landelijke doelstelling gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage ⁴⁵	Besluit
1	Waddenzee	behoud	behoud	1.300†	f, A1	conform ontwerp
1	Waddenzee	behoud	behoud	6.400 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
8	Lauwersmeer	behoud	verbetering	270†	f, B1	conform ontwerp
8	Lauwersmeer	behoud	verbetering	1.100 (max)†	s, n.n.b.	conform ontwerp
9	Groote Wielen	behoud	verbetering	110†	f, C	conform ontwerp
9	Groote Wielen	behoud	behoud	670 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	verbetering	45†	f, C	conform ontwerp
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	630 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
11	Witte en Zwarte Brekken	behoud	behoud	940 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
12	Sneekermeergebied	behoud	verbetering	150†	f, C	conform ontwerp
12	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2.100 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
13	Alde Feanen	behoud	behoud	130	f, C	conform ontwerp
13	Alde Feanen	behoud	behoud	4.200 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
15	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	12	f, C	conform ontwerp
15	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	100 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
20	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	18	f, C	conform ontwerp
36	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	behoud	behoud	80	sf, C	aanwijzingsbesluit
38	Rijntakken	behoud	verbetering	670†	f, C	conform ontwerp
38	Rijntakken	behoud	verbetering	6.400 (max)†	s, n.n.b.	conform ontwerp
56	Arkemheen	uitbreiding	verbetering	130†	f, C	conform ontwerp
56	Arkemheen	behoud	behoud	350 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
72	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	290†	f, C	conform ontwerp
72	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	2.200 (max)†	s, n.n.b.	conform ontwerp
74	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	s, n.n.b.	aanwijzingsbesluit
75	Ketelmeer & Vossemeer	behoud	behoud	20	sf, C	aanwijzingsbesluit
78	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	90	sf, C	aanwijzingsbesluit
79	Lepelaarplassen	behoud	behoud	5	sf, C	aanwijzingsbesluit
89	Eilandspolder	behoud	behoud	35	f, C	conform ontwerp
89	Eilandspolder	behoud	behoud	520 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	230†	f, C	conform ontwerp
90	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	verbetering	1.500 (max)	s, n.n.b.	doel aangepast ^a
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	verbetering	110†	f, C	conform ontwerp
92	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	1.100 (max)†	s, n.n.b.	conform ontwerp
93	Polder Zeevang	behoud	verbetering	90†	f, C	conform ontwerp

⁴⁵ Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (óf seizoensmaximum óf seizoensgemiddelde).

93	Polder Zeevang	behoud	verbetering	790 (max) [†]	s, n.n.b.	conform ontwerp
102	De Wilck	behoud	verbetering	25 [†]	f, C	conform ontwerp
102	De Wilck	behoud	behoud	150 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	behoud	verbetering	25 [†]	f, C	conform ontwerp
104	Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	behoud	behoud	230 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
107	Donkse Laagten	behoud	behoud	25	f, C	conform ontwerp
107	Donkse Laagten	behoud	behoud	260 (max)	s, n.n.b.	conform ontwerp
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	290 [†]	f, C	conform ontwerp
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	1.500 (max) [†]	s, n.n.b.	conform ontwerp
110	Oudeland van Strijen	behoud	verbetering	20 [†]	f, C	conform ontwerp
112	Biesbosch	behoud	behoud	60	sf, C	conform ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	20	sf, C	conform ontwerp
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	180 [†]	f, C	conform ontwerp
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	770 (max) [†]	s, n.n.b.	conform ontwerp

- (a) In het ontwerpbesluit was onterecht de slapende populatie van het gehele Natura 2000-gebied meegeteld, terwijl de instandhoudingsdoelstelling uitsluitend het Vogelrichtlijngebied betreft. Het doel is hierop aangepast.

De landelijke staat van instandhouding van de grutto als niet-broedvogel wordt als 'zeer ongunstig' beoordeeld vanwege een 'zeer ongunstige' beoordeling van de aspecten 'populatie' en 'toekomstperspectief'. Het aspect 'leefgebied' heeft een 'matig ongunstige' beoordeling. De landelijke doelstelling sluit hierbij aan. Ondanks de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, geldt voor de meeste gebieden een behoudopgave voor zowel omvang als kwaliteit van het leefgebied. De reden hiervoor is dat de afnemende trend wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor de grutto als broedvogel die grotendeels buiten het Natura 2000-netwerk liggen. Indien voor een gebied een uitbreidings- en/of verbeterdoelstelling is geformuleerd, is er na het Natura-2000 aanwijzingsbesluit verslechtering opgetreden. Om die reden is het noodzakelijk om de situatie voor de grutto als niet-broedvogel ten tijde van het Natura 2000-aanwijzingsbesluit te herstellen en daarna minstens te behouden.

Overige niet-broedvogelsoorten

Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied

Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie IJsselmeer	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{a,i}	24	10.900	1.300	f, B2	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^h	26	24.500	8.100	sf, A2	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^h	22	1.225	30	f, B1	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^b	29	4.820	20/1.600 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A039 Toendrarietgans ^h	10	34.100	behoud	s	conform ontwerp
A040 Kleine rietgans ^h	4	8.000	30	sf, C	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{h,i}	36	218.300	4.400/19.000 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{h,i}	31	86.300	580	sf, C	conform ontwerp
A045 Brandgans ^{h,i}	26	140.900	1.500/26.200 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A048 Bergeend ^h	14	48.900	210	f, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{h,i}	45	258.200	10.300	sf, B1	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{h,i}	35	10.200	200	f, C	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^d	24	21.000	280	f, C	conform ontwerp

A053 Wilde eend ^h	13	128.000	3.800	f, B1	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^c	25	7.850	60	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{h,j}	38	5.750	60	f, C	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^e	18	20.900	310	f, C	conform ontwerp
A061 Kuifeend ^{c,j}	21	75.700	11.300	f, B2	conform ontwerp
A067 Brilduiker ^{h,j}	10	4.380	310	f, B2	conform ontwerp
A068 Nonnetje ^a	18	690	180	f, A1	conform ontwerp
A070 Grote zaagbek ^e	7	1.800	1.300	f, A3	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{h,j}	23	89.700	3.600	f, B1	conform ontwerp
A132 Kluut ^{c,j}	17	9.510	20	f, C	conform ontwerp
A140 Goudplevier ^g	11	32.300	9.700 (max)	sf	conform ontwerp
A151 Kemphaan ^b	5	39.500	2.100 (max)/17.300 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A160 Wulp ^h	17	101.100	310/3.500 (max) ^l	sf	conform ontwerp
A177 Dwergmeeuw ^a	4	behoud	50	f	conform ontwerp
A190 Reuzenster ^h	3	100	40 (max)	sf, A2	conform ontwerp
A197 Zwarte stern ^e	4	49.700 ^k	49.700 (max)	f, A4	doel aangepast ^f

*Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- Fuut, nonnetje en dwergmeeuw: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soorten vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Kleine zwaan en kemphaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht sturbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Pijlstaart, kuifeend en kluut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatie-afname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Tafeleend, grote zaagbek en zwarte stern: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, vanwege slecht sturbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Zwarte stern: in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het aantal in de doelstelling aangepast in 49.700 vogels (seizoensmaximum) voor de functie van het gebied als foerageergebied. Het aantal met betrekking tot de slaapplaatsfunctie is vervallen.
- Goudplevier: de goudplevier heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. De verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied is niet zichtbaar in de trend, deze laat een toename zien binnen het Natura 2000-netwerk. Dit betreft echter minder dan de helft van de Nederlandse vogels en is een gevolg van verschuivingen in de ligging van de pleisterplaatsen. Incidentele tellingen buiten het monitoringsnetwerk suggereren dat de kwaliteit van het leefgebied buiten het Natura 2000-netwerk is afgenomen. Herstelopgaven binnen het netwerk zijn in dit licht niet geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Aalscholver, lepelaar, toendrarietgans, kleine rietgans, kolgans, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wilde eend, slobeend, brilduiker, meerkoet, wulp en reuzenster: de staat van instandhouding van deze soorten is beoordeeld als "gunstig" ⁴⁶.

⁴⁶ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

- i. Kolgans, grauwe gans, brandgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- j. Fuut, slobbeend, kuifeend, brilduiker, meerkoet en kluut: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout- zoet overgangen is aanvaardbaar.
- k. Zwarte stern: de landelijke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten zijn gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1993/1994-2003/2004.
- l. Eerste getal betreft de foerageerfunctie, tweede getal de slaapfunctie. Relatieve bijdrage is gebaseerd op de foerageerfunctie.

Appendix

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer gebruikt zijn (2000).

Onderstaande paragrafen zijn afkomstig uit de nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het IJsselmeer is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van een uitgestrekt zoetwatermeer met plaatselijk moerassige oeverzones dat als geheel het leefgebied vormt van een aantal in artikel 4 van de richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Beschermingszone is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met sbz Friese IJsselmeerkust, sbz Waddenzee, sbz Ketelmeer en sbz Markermeer, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventionie vanwege het voorkomen van planten- en/of diersoorten in een gevoelig deel van hun levenscyclus (criterium 4) en het voorkomen van belangrijke aantallen watervogels (criterium 5, 6).

4. Vogelkundige- en wetlandwaarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Het IJsselmeer (inclusief de Friese IJsselmeerkust) kwalificeert als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Fuut, Aalscholver, Lepelaar, Kleine Zwaan, Kleine Rietgans, Kolgans, Grauwe Gans, Brandgans, Smient, Krakeend, Slobbeend, Tafelend, Kuifeend, Toppereend, Nonnetje, Grote Zaagbek, Grutto, Wulp, Zwarte Stern en Visdief⁴⁷ die het gebied benutten als broedgebied, overwinteringsgebied, ruigebied en/of rustplaats. Het gebied kan hierdoor worden aangemerkt als watergebied van internationale betekenis zoals bedoeld in de Wetlands-Conventionie (criterium 6). Het gebied kwalificeert ook omdat het tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor Porseleinhoen en Visdief (broedvogels), Nonnetje, Kemphaan, Reuzenster en Zwarte Stern (niet-broedvogels) in Nederland behoort. IJsselmeer wordt verder aangemeld als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventionie vanwege het geregeld voorkomen van minstens 20.000 watervogels (criterium 5).

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Totale populatie ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Nonnetje <i>Mergus albellus</i>	1	nee	25 000	0,9%	5,4%	1993-97
Porseleinhoen <i>Porzana porzana</i>	1	ja	160	4%	4%	1993-97
Kemphaan <i>Philomachus pugnax</i>	1	nee	1 000 000+	0,2%	2,7%	1994-97
Reuzenster <i>Sterna caspia</i>	1	nee	60 000	0,1%	0,6%	1995-97
Zwarte Stern <i>Chlidonias niger</i>	1	nee	200 000	0,2%	1,3%	1993-97
Visdief <i>Sterna hirundo</i>	1	ja	17 200	5,6%	8,4%	1993-97

⁴⁷ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de richtlijn (art. 4.1).

Soorten van Bijlage I en trekkende watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^e	1% Biopop ^f	% in sbz ^g	Telperiode
Fuut Podiceps cristatus	2	nee	NW-Europa (win)	1500	3,1%	1995-97
Aalscholver Phalacrocorax carbo	2	nee	Noord/Midden-Europa	2000	6,1%	1993-97
Lepelaar Platalea leucorodia	1	nee	Oost-Atlantisch	30	5,2%	1995-97
Kleine Zwaan Cygnus columbianus	1	nee	W-Siberië/NW-Europa	170	4,4%	1993-97
Kleine Rietgans A. brachyrhynchus	2	nee	Spitsbergen/NW-Europa	340	11,2%	1995-97
Kolgans Anser albifrons	2	nee	NW-Siberië/NO-Europa	6000	7,0%	1995-97
Gauwe Gans Anser anser	2	nee	NW/ZW-Europa	2000	1,0%	1993-97
Brandgans Branta leucopsis	1	nee	Rusland-Nederland	180 000	9,8%	1995-97
Smient Anas penelope	2	nee	W-Siberië/NW-Europa	12 500	2,5%	1993-97
Krakeend Anas strepera	2	nee	NW-Europa	300	2,6%	1993-97
Slobeend Anas clypeata	2	nee	NW-/Midden-Europa	400	2,2%	1995-97
Tafeleend Aythya ferina	2	nee	NW-/NO-Europa	3500	1,5%	1993-97
Kuifeend Aythya fuligula	2	nee	NW-Europa	10 000	3,3%	1993-97
Toppereend Aythya marila	2	nee	Noord-/West-Europa	3100	34,5%	1993-97
Nonnetje Mergus albellus	1	nee	NW-/Midden-Europa	250	5,4%	1993-97
Grote Zaagbek Mergus merganser	2	nee	NW-/Midden-Europa	2000	1,7%	1993-97
Grutto Limosa limosa	2	nee	W-Europa/W-Afrika	3500	1,7%	1995-97
Wulp Numenius arquata	2	nee	Europa (broed)	350 000	2,2%	1995-97
Visdief Sterna hirundo	1	ja	ZW-Europa	600 bp	2,4%	1993-97
Zwarte Stern Chlidonias niger	1	nee	Europa/Azië	2000	1,3%	1993-97

- De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja") of niet-broedende vogels ("nee")
- Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren, indien broedvogels) of biogeografische populatie (niet- broedvogels; Kempaans betreft ondergrens aantalsklasse)
- Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of biogeografische populatie (indien niet-broedvogels)
- Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of biogeografische populatie (indien niet-broedvogels)
- Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend
- Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biogeografische populatie (biogeografische populaties en drempelwaarden van niet-broedende vogels ontleend aan Rose & Scott 1997, Waterfowl Population Estimates – 2nd edition. Wetlands International, Wageningen; broedvogels (paren) zie notitie "Selectie en begrenzing Vogelrichtlijngebieden", bijlage 2B)
- Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn Roerdomp, Bruine Kiekendief, Kempaans (broedvogels), Kleine Zilverreiger, Slechtvalk, Kluut (niet-broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als broedgebied, overwinteringsgebied, ruigebied en/of rustplaats: Aalscholver, Bergeend, Wintertaling, Wilde Eend, Pijlstaart, Brilduiker, Meerkoet, Scholekster en Dwergmeeuw. De oeverlanden zijn verder van belang als broedgebied voor Bontbekplevier, Snor en Rietzanger (trekvogels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten).

De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

Moerasvegetaties langs de Friese IJsselmeerkust vormen broedplaatsen voor diverse moerasvogels waaronder met name Roerdomp, Bruine Kiekendief, Porseleinhoen, Snor en Rietzanger. In de Workumerbuitenwaard ligt een grote broedkolonie van de Visdief; de Kempphaan nestelt ook in dit gebied. Kluut en Bontbekplevier broeden behalve op de Workumerbuitenwaard en op enkele recent aangelegde eilanden ter hoogte van Bocht van Molkwerum en de Mokkebank (ook Visdief) ook op de buitendijkse gronden van de Onderdijken bij Wervershoof. Slaapplaatsen van Kempphaan, Grutto en Wulp liggen met name in de Bocht van Molkwerum, rond Gaast en nabij de Mokkebank. Scholeksters afkomstig uit sbz Waddenzee overtuigen op de Makkumer Noordwaard. Lepelaars pleisteren vooral langs de Makkumer- en Kooiwaard (incl. de omgeving van Gaast) en op de Mokkebank. Ook Bergeend, Wilde Eend, Wintertaling, Slobeend en Pijlstaart worden vooral langs de Friese westkust aangetroffen.

Fuut, Nonnetje en Grote Zaagbek foerageren als viseters verspreid over het gehele meer (Nonnetje vooral in het zuidelijke deel). In de nazomer bevinden zich ruiconcentraties van de Fuut langs de Friese zuidkust en op het Enkhuizerzand; 's nachts verplaatsen deze vogels zich verder van de kust om te foerageren. Aalscholver, Dwergmeeuw, Visdief en Zwarte Stern⁴⁸ foerageren eveneens over het gehele meer maar de grootste aantallen van eerstgenoemde soort worden aangetroffen in het zuidelijk deel binnen de actieradius van de broedkolonies en rustplaatsen in sbz Oostvaardersplassen en De Ven bij Enkhuizen en van de rustplaatsen op de Steile Bank, Workumerwaard (Friese IJsselmeerkust) en nabij Andijk. De Zwarte Sterns van het IJsselmeer hebben een grote slaapplaats op het Balgzand (sbz Waddenzee); een slaaptrekroute loopt vaak via Den Oever. Visdieven onder meer afkomstig van de broedkolonies op de Workumerbuitenwaard en bij de Houtribsluizen (sbz Markermeer) foerageren in het gebied; de vogels uit eerstgenoemde kolonie foerageren ook in sbz Waddenzee.

In het winterseizoen foerageren de duikeenden (Tafeleend, Kuifeend, Toppereend en Brilduiker) verspreid over het meer waar geschikte dichtheden van de driehoeksmossel voorkomen.

Tafeleend en Kuifeend, die voornamelijk 's nachts voedselzoeken, rusten overdag op veilige en beschutte plekken langs de oevers. Beide soorten vertonen veel uitwisseling met voedselgebieden en rustplaatsen in sbz Markermeer en sbz Ketelmeer en Vossemeer.

Daarentegen verplaatst de Toppereend zich ook veelvuldig van en naar sbz Waddenzee. Van Kuif- en Tafeleend bevinden zich in de zomermaanden belangrijke ruiconcentraties langs de Houtribdijk en de Afsluitdijk. De planteneters Krakeend en Meerkoet worden vooral aangetroffen langs de oevers van het meer. Smient, Kleine Rietgans, Kolgans en Brandgans gebruiken het meer voornamelijk als rust- en slaapplaats⁴⁹ (met name de Friese IJsselmeerkust tussen Kornwerderzand en Makkum, tussen Piaam, Workum en Steile Bank). Er bestaat veel uitwisseling met de slaapplaatsen in sbz Oudegaasterbrekken en sbz Fluessen. Ook de Grauwe Gans heeft rustplaatsen langs de Friese IJsselmeerkust, maar de soort foerageert ook veelvuldig in de oeverzones van dit deelgebied. De Steile Bank is ook een belangrijke rustplaats voor Aalscholver (ook op Workumerwaard), Kleine Zwaan en Reuzenster. Daarnaast bevinden zich ook slaapplaatsen van Kleine Zwanen op het IJsselmeer ter hoogte van de Noordoostpolder en de Wieringermeer. De Reuzenster, die behalve op de Steile Bank ook rustplaatsen heeft op het Gaastwad en een zandplaat ter hoogte van de Workumerwaard, foerageert langs de gehele Friese kust.

⁴⁸ Aantallen van deze verspreid foeragerende soorten worden in de tellingen sterk onderschat.

⁴⁹ De in de periode 1993-97 vastgestelde aantallen geven een onvolledig beeld van het gebruik van de slaapplaatsen omdat er geen simultaantellingen van de slaapplaatsen van ganzen en zwanen op het IJsselmeer beschikbaar zijn.

Bijlage Gebiedsbegrenzungen

LEGENDA: Artikel	Noemer
	Indicatief/exact
	GIO-id ⁵⁰
1, eerste lid	IJsselmeer – Habitatrichtlijngebied
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2025/N2000_IJsselmeer_HR/nld@2025-03-01
2, eerste lid	IJsselmeer – Vogelrichtlijngebied
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2025/N2000_IJsselmeer_VR/nld@2025-03-01
3, tweede lid	Natura 2000-gebied IJsselmeer
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2025/N2000_IJsselmeer_N2000/nld@2025-03-01

⁵⁰ Het GML-bestand voor de werkingsgebieden is via Internet raadpleegbaar door de URL <https://identifier.officielebekendmakingen.nl/join/..> te zetten (bijvoorbeeld https://identifier.officielebekendmakingen.nl/join/id/regdata/mnre1034/2019/or_waterkwaliteit/nld@2019-11-01).